

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Chronologiae Veteris Testamenti Accvratvm Examen
Augustißimæ, Invictissimæq[ue] Domui Austriacæ
Dicatvm**

Philippi, Henricus

Coloniae Agrippinae, 1637

In Leviticvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64340)

Igitur mense primo, anni secundi prima die mensis collocatum est tabernaculum. Primus hic mensis non est Tisri, qui primum in Hebræorum Calendarij locum obtinet; sed Nisan, anni secundi ab Exodo ineuntis, vt omnes interpretantur. Hæc enim in Sina gesta sunt, mansione 12. ex qua eodem anno die 20. mensis secundi castra mouerunt Hebræi, Num. 10. v. 11. Vnde patet hoc loco scripturam non de exacta computatione, sed anno emergente intelligendam esse. Siquidem Exodus contigit die 15. Nisan; tabernaculum verò sequentis Nisan primo die erectum est, quando adhuc dies 13. aut 14. ad anni complementum deerant. Valde probabile est, eodem modo putandos esse annos vitæ Noë Gen. 7. v. 11. & cap. 8. v. 14.

Quando Tabernaculum erectum.

¶

NOTAE ET QUÆSTIONES CHRONOLOGICÆ

in Leuiticum.

Quando sit dictatus Leuiticus.

1. **E**rtum est præcepta Leuitici non esse data ante diem primam primi mensis anni secundi egressionis de Ægypto: quia hæc oracula Moyses ex tabernaculo testimonij accepit, vt hic præmittitur c. 1. v. 1. Hoc autem tabernaculum illa primadie primi mensis erectum est. Exodi 40. v. 15.

Initium Leuit.

2. Certum etiam est, hunc librum iam absolutum fuisse, die prima mensis secundi eiusdem anni: tunc enim incepit liber Numerorum, cuius primum caput his verbis inchoatur: *Locutus est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, in tabernaculo foderi, prima die mensis secundi, altero anno egressionis eorum ex Ægypto* Ex quibus manifestè apparet, librum hunc dictatum anno secundo Exodi mense primo.

Finis.

3. Bene autem notant Cornelius hoc loco, Abulensis Num. 1. q. 1. Lorinus ib. oracula huius libri non fuisse simul vno die data sed successiuè per varios mensis primi dies, vt patet cap. 9. v. 1. c. 10. v. 1. c. 16. v. 1. Quæ enim capite octauo referuntur, ad diem octauam referuntur, vt ibidem dicitur v. 1. quo pariter die contigit interitus filiorum Aaronis, & alia quæ illo cap. 10. consignata sunt. Nec dubium quin alio die data sint ea, quæ cap. 16. continentur, nempe post mortem

Non vno die dictatus Leuiticus.

quatuor filiorum Aaron. ibid. v. 1.

4. Hinc

P. Philippi

Chronologia Testamenti

A IV

17

*Quid
Moyſes
diu in mō-
te egerit.*

4. Hinc merito Abulensis Leuit. 1. q. 8. quorundam assertum redarguit, interrogati quidnam Moyſes 40. diebus in monte cum Deo egisset; respondit eum tunc inter cætera Leuitici præcepta didicisse. Nam hæc præcepta tabernaculo testimonij tradita sunt, Leuit. 1. v. 1. hoc autem tabernaculum erat in monte, imò necdum collocatum, quando Moyſes suas quadraginta cum Deo in monte tranſegit. Siquidem Hebræi non antè res ad tabernaculum structuram requisitas contulerunt, quam Moyſes absoluta sua postrema drageſima cum posterioribus tabulis ad castra reuertisset.

*Duo nota
tandæ.*

5. Duo tamen hic aduertenda sunt. *Alterum*, non solum in Leuitico etiam alibi, leges & præcepta de sacrificijs, & sacerdotum ritibus tradita sunt, ut patet in Exodo maxime cap. 29. cap. 30. &c. Item ceremoniæ illæ quæ primo die erecti tabernaculi Moyſes, tum sacrificijs offerendis, tum nouitioribus initiandis adhibuit, diuinitus ante Leuiticum ipsi iam innouentur, patet Exodi 29. & hic cap. 8. *Alterum*, in decursu huius libri, quædam recapitulationem subinde inferi, quæ ante dicta gestaue fuerant, ut infra cap. alijs in locis annotabo: quorum nonnulla in ipsis sacris Biblijs ad manus indicantur, ut cap. 1. v. 3. cap. 3. v. 3. cap. 8. v. 32.

CAPVT VIII. LEVIT.

*Quando
hæc gesta.*

QUæ hoc capite narrantur, gesta sunt primo die primi mensis, quando erectum est tabernaculum: ut patet Exodi 40. v. 12. & 29. Ita Cornelius 1. Tostatus Leuitici 1. q. 8. & cap. 8. q. 1. ubi monet legem de consecratione sacerdotum fuisse latam Exodi 29. hic fieri recapitulationem: quibus potius, quam Bonfrerio, qui videtur opinari, hæc præcepta eo die Moyſi quo Aaron cum filijs consecratus est, Non negat tamen, nec negare potest esse recapitulationem.

CAPVT IX. LEVIT. v. 1.

*Quæ
consecra-
tionis
Aaron.*

1. **F**ACTO autem octauo die. Hunc diem octauum ab initio consecrationis & filiorum eius computandum, omnium ut opinor, est sententia. Id assertit Tostatus in hunc locum, Rabi Salomon apud eundem q. 1. Num. 7. Cornelius, Bonfrerius, Menochius hic. v. 1. Lorinus Num. 1. v. 1. niellus, Salius. Rationem afferunt ex præcedenti cap. v. 33. De octauo quoque tabernaculi non exhibitis septem diebus, usque ad diem, quo complebitur tempus consecrationis: septem enim diebus finitur consecratio. Antequam enim completa esset consecratio, eis non licebat functiones sacerdotales obire. Absoluta septem consecrationis suæ diebus, Aaron & filij eius, immolatis octauo die primitiis, noui sacerdotes suas Deo primitias obtulerunt.

2. Hanc octavam diem consecrationis Aaron & filiorum eius Rabbi Salomon, in primam primi mensis coniecit, ratus septem ultimis diebus ultimi mensis, illos sacris initiatos fuisse. Rationem afferebat, quod prima die primi mensis Aaron & filij eius videantur functi munij sacerdotilibus offerentes sacrificia Principum Hebrææ gentis de quibus Numer. 7. Quod non poterant nisi transactis 7. diebus à suæ consecrationis exordio. Assentitur Genebr. ad finem anni m. 2669. dum scribit 23. Adar cœpisse dies consecrationis illorum, & primo die Nisan iam fuisse expletos. Quod ipsum Hebræi turmatim putant.

1. Opinio.

Ratio.

3. At verò commune auctorum placitum vult octavam hanc à consecratione Aaron incidisse in octavam pariter mensis primi, & clarè colligitur ex ultimo capite libri Exodi, quo prima die primi mensis dicitur collocatum fuisse tabernaculum, & tunc, (non antè) Aaron eiusque filij sacris initiati. Nam ver. 12. iubet Deus vt Moyses eos consecrandos applicet ad fores tabernaculi testimonij, & ver. 30. dicuntur ingressi tectum fœderis & accessisse ad altare sicut præceperat Deus Moysi. Ergo iam tum, erectum & tecto opertum erat illud tabernaculum, cuius ibi collocatio, & consecratio describitur, & de quo Deus postea fudit oracula, vt Leuit. 1. v. 1. Gratis enim aliud ab isto communi tabernaculo fingit Rabbi ille Salomon, vt dicam. Numer. 7. Ita docent Lyranus, Cornelius Boniferius, l. c. Abulensis Leuit. 1. quæst. 8. cap. 9. quæst. 1. Exodi 40. qu. 9. Num. 1. q. 13. Tornellus ad an. m. 2545. num. 2. Salianus num. 14. & 24. Lorinos Leuit. 9. v. 1. Menochius ibidem, dum expresse hanc diem octavam nominat consecratione non solum Aaronis, sed etiam tabernaculi. Rationè Rabbi Salomonis, nullam esse probant plerique auctorum citatorum, cum ex sacris codicibus constet Moysen sacerdotalia munia obiuisse antequam Aaron & filij eius consecrati essent. Nā Leuit. 8. v. 14. Moysen legimus necdū perfecta septem diebus illorum consecratione, sed inchoata tantum, obtulisse vitulum pro peccato: v. 18. arietem in holocaustum, & arietem secundum in consecratione sacerdotum, v. 22. huius arietis pectusculum in partem suam tulisse ver. 29. sicut præceperat ei Dominus, puta Exodi 29. ver. 26. Talis autem pars sacerdoti cedebat. Nihil igitur obstat, quo minus Moyses obrulerit, per primos septem dies munera Principum filiorum Israel, de quibus Num. cap. 7. antequam absoluta esset Aaronis & filiorum consecratio. Octava igitur die primi mensis anno secundo Exodi, quæ etiam erat octava ab incepta consecratione Aaronis, gesta sunt quæ hoc capite recensentur.

2. Communis sententia.

Ad rationem 1. opinio.

4. Eodem anno, mense, die mensis, egressus ignis à Domino deuorauit holocaustum, & adipem qui erant super altare vt hic scribitur, ver. 24. anno mundi 2545. vt cum Tornello & Saliano reor: ante vulgarem Christi æram 1496. vt notat sur.

Bb

Cor-

P. Philippi

Chronologia Testamenti

A. IV

17

Ibid. Adrichom. 2.454. Torniellus anno 1545. num. 3. & 4. Salianus numer. 29. Lorinus Levit. 9. v. 1. & cap. 10. v. 1.

5. Objicit Caeteranus casum istum filiorum Aaron non posse signari eo die quoniam diximus; nisi peractis sacrificijs, & populo ad sua dilapso. Verum bene id negat Salianus & ait diuinam hanc animaduersionem sacrificijs necdum omnino finitis accidisse.

Sacrificijs necdum finitis.

CAPVT XVI. LEVIT. v. 29.

1. **M**ense septimo decima die mensis affligetis animas vestras. Festum expiationis hoc die celebrandum fuisse inculcatur etiam infra cap. 23. vers. 27. & Num. 29. vers. 7. Nec obstat, quod illo cap. 23. vers. 32. dicitur: *affligetis animas vestras die nono mensis.* Id enim intelligitur de inchoatione ieiunij ineuntis ad vesperam diei noni computo civili: legali enim supputatione, eadem vespera celebratur initium festi expiationis, quod die decimo celebrabatur, ut ibidem his verbis insinuat: *A vespera ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.* & vnanimi consensu traduntur Chronologi, tum facti interpretes. Celebrabantur enim festa ab occasu solis, ad occasum eiusdem, ut notat ibidem Menochius, Tostatus Levit. 2. 3. quæst. 23. quibus alij assentiuntur ac etiamnum prædicant Hebræi.

Festum Expiationis

2. Faterur hoc loco Bonfrerius festum expiationis ex Hebræorū & multorum Catholicorum sententia institutum fuisse ad recolendum beneficium remissionis peccati quod adorato vitulo Hebræi admiserant. Hoc enim die putatur Moyses exalta in monte vltima quadagesima, nuncium criminis plenè condonati retulisse. Sed hæc omnia ait esse valde incerta. Vtrum Moyses die expiationis monte descenderit, nullum in scriptura esse indicium. Hoc festum in memoriam remissi peccati institutum fuisse, quam ab illis intrepide asseritur, inquit, tam facile negari potest, cum id in scriptura nullum habeat fundamentum.

Cur institutum. 1. Opinio.

3. Ego verò fateor, hæc minimè a podictica esse: probabilia tamen arbitror, si sanè intelligantur: nimirum festum expiationis indictum esse primario ad expianda totius anni peccata à populo Hebræo commissa, ut innuitur hoc c. v. 10. & 34. & tradunt interpretes. At hoc non obstat, quin Deus hoc festum eo die peragi voluerit, quo Israelitæ peccatū sibi remissum intellexerūt, siue Moyses ternas in monte quadagesimas exegerit siue binas tantum. Nam & nonnulli eorū, qui tertiā quadagesimam in Sina transactum expungunt Moyses reditū ad diem 10. mensis 7. referūt, ut Torniellus. Et si verò Moysen, ad expiationis diē cū tabulis reuertum scriptura nō exprimit: antiqua tamen traditio suggerit, quam admittere videtur ipse Bonfrerius Exodi 40 v. 2. vbi cum dixisset in aditu de erigendo tabernaculo datū Moysi, sub finē mensis duodecimi, quādo eius

2. Opinio probabilior.

P. Philippi

Chronologia Testamenti

A IV

17

fabrica complebatur, colligit quinque circiter menses cum dimidio, in edificatione tabernaculi fuisse positos, eo quod tantum temporis interiaceret diem expiationis & finem mensis ultimi. Nempe Moyses mox à ludo dita cum secundis tabulis & læto remissi peccati nuncio, tabernaculi fabricam auspicatus est, cum non esset vlla causa, quæ opus istud retardetur.

CAPVT XXIII. LEVIT. v. 5.

Mense primo, quarta decima die mensis ad vesperam Phasæ Domini est.

QVÆSTIO I.

Cuius diei vespera intelligatur.

Ad diei 23. 1. Quidam hunc versiculum ita sunt interpretati, vt dicerent agnoscendum Phasæ immolandum fuisse illo vespere, qui inter diem 13. & 14. cedit. 1. Quia lege cautum erat, vt Hebræi à vespera ad vesperam sua sabbata dicerent, vt hic dicitur, v. 32. Deinde Iosephus ait Hebræos in Aegypto primordia celebraisse appetente siue instante luna decima quarta. 3. Dicitur Deuter. 16. v. 6. immolabis phasæ vespere ad solis occasum, quando egressus es de Aegypto. Vnde nulli concludere volunt, Hebræos migrasse, circa solis occasum, quo ceditur dies 14. pridie autem, etiam circa solis occasum immolasse phasæ lunum Paschalem. Quod ex Zonara confirmant, qui eis videtur docuisse Iosephum ex Aegypto excessisse luna decima quinta oriente. Certum autem est, nam decimam quintam eo ferè tempore oriri, quo in aduersa cæli parte occumbit.

Sed 24. dicitur mensis. 2. Hanc nihilominus interpretationem falsam esse bene ostendunt Iosephus hic. q. 7. Suarius tract. de Eucharistia in azymo conficienda, Ribera de Templo cap. 3. Cornelius, Bonfrerius, Menochius & alij in hunc locum, niellus, Salianus in tabulis mensum, Peravius anno m. 2453. Hebraei in ritualibus. Consentunt Sectarij Caluissius cap. 38. Intrad. Chron. & Chronol. 5. Qui omnes authores ex communi doctrina statuunt Hebræos non solum in Exodo, sed sequentibus etiam temporibus ex legis præscripto paschalem immolasse ad finem diei 14. & hunc asserunt sensum esse verum iam recitati. 1. Quia quando absolutè dicitur alieuius diei vespera, intelligitur de fine illius diei. Vt si quippiam gestum scribatur ad vesperam bati, ea significatur, quæ sabbatum terminat, idque ex communi consuetudine & loquendi consuetudine. Singuli enim dies etiam duabus vesperis terminis includantur: non tamen habent nisi vnã vesperam sibi propriam scilicet, qua finiuntur. Ea verò vespera quæ sabbatum præcedit

Prob. 1.

est absolute loquendo vespera sabbati, sed feria sexta, ut patet Gen. 30. ver. 16. Exodi 8. v. 14. Neque lex edicebat festa à vespera propria ad vesperam propriam celebranda: sed simpliciter à vespera, nempe diei præcedentis, ad vesperam, pura diei ipsius festi. *Secundo.* Agnus ut paulo post dicam, ante solis occasum immolabatur, more autem legis antiquæ, nullus dies inire censebatur, nisi præcedentem diem clausisset solis occasus, sicuti nec ante solis occubitum expirabat. Cum igitur Agni immolatio debuerit decima quarta die fieri, non poterat agnus lucente adhuc sole, die tertia decima immolari. *Tertio.* Ex contextu historiarum Exodi 12. patet eadem nocte, qua agnus paschalis absumptus est, occisa esse primogenita Ægypti, neque hanc cladem mox ab occasu solis, in media nocte accidisse legimus illo cap. 12. v. 29. & Sap. 8. ver. 14. Tum virginitibus Ægyptijs eadem nocte a deo festinarunt egredi Israëlitarum, ut fermentandi panis tempus non haberent. *Quarto.* Ex Num. 33. vers. 3. Profecti igitur de Ramesse mense primo, quintadecima mensis primi, altera die phasæ. Quæ verba Hebraicè, Græcè, Latine, clarè indicant, phasæ celebratum fuisse illo vespere, quod proximè diem migrationis antecessit. Violenta autem est eorum interpretatio, qui noctem integram & diem 14. inter phasæ & profectioem intrudunt. *Quinto.* Lex ipsæ verbis Levit. 23. v. 5. phasæ indicit, quibus esum azymorum præcipit Exodi 12. v. 18. Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam eiusdem mensis ad vesperam. Ex quibus patet, vesperam quæ phasæ tribuitur, esse eam, qua finitur dies decima quarta, sicut ex omnium etiam aduersariorum sententia azyma ineunt vespere diem 14. sequente & desinunt vespere, quo dies 21. concluditur. Tenebat autem azymorum usus dies septem, ut habemus tum alibi, tum Exodi 12. v. 15. & 19. quarum dierum prima erat sancta atque solemnus. ib. ver. 16. & quidem decima quinta, iuxta illud Levit. 23. vers. 6. quintadecima mensis huius, solemnitas azymorum Domini est: septem diebus azyma comedetis. Sicut igitur ad finem decimæ quartæ diei erat exterminatio fermenti: ita & eius agni. Quod etiam disertè Deus imperauerat Exodi 12. v. 8. & edent carnes nocte illa, assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus. Et repetitur Num. 9. v. 11. Quartadecima die mensis ad vesperam, cum azymis & lactucis agrestibus comedent illud, subaudi phasæ. Hinc Evangelistæ simul verumque coniungunt, agnum, inquam, & azyma, ut Marci 14. ver. 1. Erat pascha & azyma post biduum. Et Lucæ 22. v. 7. Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha. Necesse autem erat occidi paschalem agnum, quando inibat dies prima azymorum, vel instabat: quæ cum esset solemnitas ab occasu solis celebrari incipiebat, & tunc agnus comedebar. Sexto, hanc doctrinam omnes tenere debent, qui cum communi & vera sententia à secunda die Paschatis ad Pentecosten 50. dies numerant.

P.
PhilippiChronologia
Testamenti

A. IV

17

Ad 1. Rat.
contr.

3. Ad primum argumentum contrariæ opinionis, iam ex parte
sum est. Dies enim decimaquarta non erat solemnis, nec in numero festi-
rum siue festorum, ac ideo nihil ad eam spectabat præceptum de festis
ra ad vesperam celebrandis. Deinde non quaeritur hic an vespera diei
tertiæ aliquo modo ad diem sequentem spectet; sed utrum agnus immo-
latus fuerit, vno die integro ante quam azymis vescendum esset. Dico autem
manducandum fuisse cum azymis ex illo Exodi 12. v. 8. & sic pascha cele-
branda in eunte festo azymorum, quod à vespera diei 14. ad vesperam diei 15.
tenebat.

4. Bene addunt aliqui, dies festos ex legis præscripto celebrandos
fuisse, à vespera ad vesperam: in Scriptura nihilominus dies absolute à ma-
mane computari, & habere duas partes, quarum prior vespere; posterior
terminatur. Quo sensu Gen. 1. dicitur: factum est vespere & mane dies
1. dus, tertius &c. Hinc vere dici potest factum pascha, & azyma coepisse
sed serò.

Ad 2.

5. Ad secundum argumentum refutandum præsto est ipsiusmet
authoritas, qui lib. 3. Antiq. cap. 10. clarè tradit agnum mactari & abstin-
tum die 14. vt nihil in crastinum reseruaretur, die quintadecima fuisse
nitatem azymorum: quæ septem diebus celebrantur, inquit. Vnde bene
aduertit, de mente Iosephi dubium esse non posse ei, qui caput illud
Quod igitur idem Iosephus ait Hebræos *ὅτι τῆς τῆς τοῦ ἁγίου καὶ δὲ αὐτῶν*
celebrasse, verti debet, cum aduenisset decimaquarta, vt alibi notauimus & nota-
eo confirmant, quod *ὅτι τῆς τῆς* sic aoristi temporis, ac proinde præteriti
tionem admittat.

Ad 3.

6. Tertia ratio ab aduersarijs solui debet, si hoc modo proponantur
bræi debebant phasæ immolare, quando egressi sunt de Ægypto: hoc
factum est die 15. primi mensis. Numer. 33. ver. 3. ergo illa die pascha
bant, quod aduersarij non admittunt. Vera autem illius loci Deuter.
peratio est, illud, quando egressus es de Ægypto, non significare præcise
egressus; sed inderminate tempus quo fuit egressus, q. d. sub quo
egressus es: quia sub initium noctis, quæ erat inter diem 14. & 15. præteriti
comederunt phasæ, & post medium eiusdem noctis Hebræi ex Ægypto
grarunt. Zonaram porò non nisi violenter & obrorto collo remittunt
suas partes trahere conantur: solum enim ait Hebræos mouisse, *ὅτι τῆς τῆς*
quinta, κατὰ τὴν ἡμέραν, secundum lunam, hoc est, ad lunam siue splen-
dente luna, vel potius decimaquinta die mensis ad lunam
cursum prisco Hebræorum more accom-
modati.

QVÆSTIO II.

Quora circiter hora phase celebrabatur.

1. Certum est primò, phase, quo agnus Paschalis mactabatur & edebatur celebrari debuisse ad vesperam, vt constat Exodi 12. ver. 6. Leuit. 23. v. 5. Vtrobique Hebræus habet, inter duas vesp̄as: Græcus priori loco, πρὸς ἑσπ̄ρας; posteriori ἀπὸ ὑποσφ̄ρας ἑσπ̄ρας. Et Deut. 16. ver. 6. Latinus & Hebræus ad, seu circa solis occasum. Septuaginta ἑσπ̄ρας πρὸς δύο μ̄σας ἡμε̄ρας. Chaldaeus, inter duos soles.

Ad vesp̄as

2. Certum est secundò vesperam vulgari & recepto vsu loquendi, esse non solum tempus, quo post Solis occasum paulatim intenduntur tenebræ: sed etiam illud, quo sol necdum quidem occubuit, vergit tamen ad occasum. Sed questio est, quora circiter diei hora intelligatur esse inter duas illas vesp̄as, inter quas phase fiebat.

More vulgari loquendi

Questio.

3. Non nemo, vt notat Cornelius per duas vesp̄as intelligebat, vesperam diei decimæ quartæ, & crepusculum matutinum diei decimæ quintæ, ac proinde tempus agni immolandi esse noctem interiectam. Sed hæc interpretatio singularis est, & gratis excogitata. Aben Esra & Oleaster primam vesperam putant esse solis occasum, alteram verò finem nocturni crepusculi: interea temporis pascha faciendum. Verum neque hæc opinio simpliciter admittitur. Lyranus Exodi 12. lit. E. ait secundum Doctores Hebræos vesperam, qua agnus immolandus erat, incipere ab hora septima (quam primam à meridie vocamus) diei 4. quia tunc sol incipit ad occasum tendere, & ab hac hora, vsque ad principium noctis potuisse immolari phase. Huc ferè spectat quorūdam aliorū dogma, qui asserunt primā vesperā esse declinationē solis à meridie versus occasum: secundā ipsam solis occasum: quibus fauet Abulcasis. At verò si primam vesperam mox à meridie cōputant, eam æquolōgiorem facere mihi videntur.

1. Opinio falsa est.

2. Opinio rejicitur.

4. Rem exactius meo iudicio explicant, qui primam vesperam inchoant, ab eo tempore, quo Sol post meridiem notabiliter progressus dicitur ad occasum tendere, siue, quo vulgo dicere solemus: iam paulatim ad vesperam scit: Secundam autem vesperam, finiente prima ordiuntur ab occasu Solis. Ita Cornelius Exodi 12. v. 6. Pererius, Caietanus, Bonfrerius, Ribera l. c. Masius, Iosue 5. v. 10. Janfenius cap. 145. conc. Euang. Cum autem sol hora nona Iudaica, nostrate tertia pomeridiana circa æquinoctium, notabiliter ad occasum vergat; prioris vesperæ initium commodè ad eam horam refertur potest, finis verò huius & initium posterioris vesperæ ad solis occasum: Ita vt inter hæc duo initia phase siue agnus Paschalis mactandus fuerit. Suffragatur Iosephus libr. 7. belli Iud. cap. 17. Cum, inquit, dies festus adesset, qui Pascha vocatur, quando à nona quidem hora, vsque ad undecimam hostias cedunt. Sic vna ad solis occasum hora

Conclusio.

sup̄e

P. Philippi

Chronologia Testamenti

A IV

17

supererat, qua agnus excoriari, purgari, & ex præscripto legis assationi parari posset.

Quando
agnus pas-
chalis co-
debat.

5. Non comedebatur autem nisi post solis occasum, iuxta illud Exod. 12. vers. 8. *Et edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes.* Quod enim sole splendente fit, non solet dici nocte fieri. Nox ista qua agnus comeditur proxime diem quintam decimam primi mensis antecedebat, ut ex eo patet.

QVÆSTIO III

Vtrum semper agnus die decima paratus esse debuerit.

Id factum
1. paschate.

1. Non est dubium quin primo paschate die 10. primi mensis id Deuter. 16. vers. 6. *Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum milias & domos suas &c. & seruabit eum, usque ad quartam decimam diem mensis.* vers. 6.

& seqq.
temporib.

2. Quicquid porrò dicant Abulensis, Pererius, & aliqui Iudæi apertorum Exodi 12. hoc præceptum non est de solo primo paschate in Re celebrato intelligendum, sed vniuersum in terra promissionis quotannis uandum erat, ut fert communis authorum sententia, quam propugnauerunt Iulianus & Bonfrerius in illum locum Exodi, cum Epiphanio hæresi 50. S. S. Thoma, Toletio, Lyrano Ioan. 12. Ruperto Ioan. 10. & 11. Anselmo Mar Beda in Domin. Palmarum. Addunt plerique primò istis diebus quibus ante pascha domi asseruabatur, Hebræis datam occasionem recoleudi primogenitis. secundò, Christum Dominum idcirco die Paschæ voluisse in Urbem Ierosolymitanam cum pompa ingredi, ut se huic figuræ agnus paschalis die 10. Nisan comparari ac seligi solebat, accommodaretur quibus patet eos authores se uisisse hanc agni præparationem, non fuisse tantum pascha restrictam, sed quotannis uisitam.

Occurrit
in obli-
uioni.

3. Verum est, Exodi 12. v. 15. Leuit. 23. v. 5. & seqq. Deut. 16. v. 1. ad præceptum de paschate & azymis inculcatur, hanc cæremoniam peculiari die 10. primi mensis habendæ, non iterari. Id enim opus non erat, cum factum semel cauisse ut fieret, sicut præcepta, de renibus accingendis, baculis mactandis, vorandis cum capite intestinis non iterantur. Plura seruanda quam quæ locis proximè citatis annotentur: nempe ea omnia, quæ in lege sanciantur Exodi 12. v. 25. *Cumq; intraueritis terram, quam Dominus dicit vobis, ut pollicitus est, obseruabitis cæremonias istas: puta die 10. agnum seligetis die 14. immolabitis, eius sanguine postes aspergetis, eius carnes cum azymis & lactucis agrestibus nocte comedetis, festinantes accincti, calceati, &c.*

4. At cur tot diebus ante pascha agnus quotannis in promptu habendus? Resp. *Primo*, quia sic Deus non modo instante Exodo, sed sequentibus etiam temporibus fieri voluit. *Secundo*, in sola Vrbe Iero solymitana mandatus erat, quo hominum infinita penè multitudo ad Pascha confluebat: & sicut tum non erat victimæ præparationem ad dies ultimos differre, præsertim cum paranda essent alia ad solemnitatem azymorum. An fortè etiam, quia si intra dies quibus agnus asseruabatur, vitium in eo deprehensum fuisset, alius eius loco substitui debebat? Hoc de primo paschate plerique asserunt: cur non de alijs?

XXIII. LEVIT. v. 6.

7. *Septem diebus azyma comedetis.* Eadem verba habentur Exodi 12. vers. 15. Lex de ad idemque præceptum repetitur Exodi 13. v. 6. & 7. *Septem diebus vesceris azymis, & azymis eius.* In die septimo erit solemnitas Domini. *Azyma comedetis septem diebus.* Et Deut. 16. v. 3. *Septem diebus comedes azyma, afflictionis panem.* Tum causa subiungitur: *quoniam in pauore egressus es de Aegypto, vt memineris diei egressionis tue de Aegypto omnibus diebus vite tue.* Ex quibus duo habemus. 1. Azyma non tenuisse octo integros dies, sed septem dumtaxat. 2. Hebræos primo paschate, non tam vi ordinarij præcepti septem dies azymorum obseruasse, quam ex accidenti, eo quod mox migrandum esset, nec tantillum temporis suppeteret, vt pasta fermento afficeretur. In terra verò promissionis, sicut festum tabernaculorum 7. diebus celebrandum instituit, vt 40. annorum per desertum peregrinatio recoleretur: ita septem azymorum diebus annua obseruatione recurrentibus Hebræos memores esse voluit earum miseriarum, quæ illis ab Aegypto digredientibus acciderunt, in quibus fuit vltus azymorum, palato parum gratus, per 30. circiter dies, nempe à vespera diei 14. primi mensis vsque ad diem 16. mensis secundi. Numerus enim septenarius mysticus est, multitudinis ac vniuersitatis symbolum, vt Sancti Patres, & sacrarum literarum interpretes morant.

2. Horum porro septem dierum, quibus fermentatis vti non licebat initium, & finis signatur Exodi 12. v. 18. *Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma, vsque ad diem vigesimam primam eiusdem mensis ad vesperam.* Vbi aduerto primam & vltimam fuisse solemnes, ac ideo earum celebritatem ab occasu solis inchoandam. Cum igitur prima dies azymorum incidere in decimam quintam mensis nouorum, censebatur inire ad vesperam diei decimæ quartæ, qua post solis occasum, nocte inchoata agnus cum azymis edebatur. At verò singulæ solemnitates sole occumbente expirabant: idcirco die 21. quamuis ea solemnis esset, fermentatis post solis occasum vesci licebat. Septem ergo diebus à solis occasu ad solis occasum, quasi à momento ad momentum azymorum spatium circumscribebatur.

3. Hæc tamen non obstant, quo minus per Synecdochen octo dies azymorum

Cc

morum

Qui diei

P. Philippi

Chronologia
Testamenti

A IV

17

*sur 8. dies
azymoru.*

morum numerare liceat, si nimirum singuli dies vsu ciuili ab ortu solis ante
mano more à noctis medio putentur. Sic enim pars vltima diei 14. & prior
vigesima prima ad sex dies interiectos accedunt & 8. dies conficiunt, quoniam
quando Iosephus & Rupertus annumerat. Hac autem ciuili computatione
dies decima quarta vocatur prima azymorum: tamen si ritu legali, quo à pra
denti vespera dies festi inire censebantur, septem diebus præcisè azymorum
bantur, quem numerum cum sacra Scriptura diferte ponit Iosephus, Ananias
& sic prima dies azymorum erat decima quinta Nisan.

*Qui sex
dies azy
moru nu
merantur.*

4. Quomodo verò sex tantum dies azymorum notantur Deuter. 16.
Respondet fortè quispiam id intelligendum supputatione terminatum
clausura, siue primo, & vltimo dierum excluso. Verum genuina istius loci im
gentia est, ibi ex professo non numerari omnes azymorum dies, sed eos
qui solemnitatem azymorum vsu concludentem præcedebant, vt verba
præ se ferunt. *Sex diebus comedes azyma, & in die septima, quia collecta Domini
est, non facies opus.* q. d. prius sex diebus azyma comedes, quam festum col
vacando à laboribus celebres. Simili sensu anni Patriarcharum num
Gen. 5. non totius vitæ, sed ij solum, quos ante filios ibi recensitos vixerunt.
Vixit q. Jared centū septuaginta duobus annis, & genuit Henoch. Eūdem loquen
dum vsurpant 70. Seniores Exodi 13. v. 6. vbi Hebræus & Latinus septem
signat, illi vero: *sex dies comedite azyma, die verò septima solemnitas Domini.* Sed
sele explicant & cum Latino ac Hebræo subdunt: *azyma die 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12.*

*Dies 7. a
zymoru de
terminati.*

5. Addit Tostatus Leuit. 23. q. 7. dies azymorum ita fuisse à momen
momentum definitos, vt si quis die 14. duabus horis ante solis occasum
comedere incepisset, potuerit per legem die 21. totidem horis antequam
cumberet velci fermentatis. Mihi autem non videtur azymorum terminatio
iuslibet arbitrio relictus fuisse, sed absolute lex vetuisse, ne quis ante solis
sum die 21. fermentato vteretur. Nam & ipse Abulensis sub finē q. 23. dicit
ferit istam esse regulam generalem obseruandi omnia festa, vt obseruatum
à solis occasu ad solis occasum. Sicut ergo ibi fatetur Hebræum peccatum
fuisse, qui panem die decima septimi mensis ante solis occubitum com
ira peccasset, qui die 21. primi mensis ante solis occasum fermentato vel
sumplisset.

XXIII. LEVIT. v. 25.

*Tempus P
mcastas.*

1. Numerabitur ergo à die sabbati, in quo obtulisti manipulum primitiarum
die secunda azymorum, qua falx in segetem mittebatur Deuter. 16. v. 9.
hebdomadas (pura dierum) plenas, usque ad alteram diem expletioris hebdomada
ma, id est, quinquaginta dies, hoc est, vsque ad eam diem, quæ proximè
expletæ hebdomadi septimæ, quo temporis spatium dies 50. continentur.

perius hunc versiculura interpretatus sum, Exodi 19. q. Quando lex data sit cum authoribus ibi citatis, praesertim §. communis. & à die 16. Nisan vsque ad Pentecosten inclusis utrimque terminis 50. dies computauit.

2. Sunt tamen qui licet fateantur primò menses fuisse lunares, atque adeo al-
ternis vicibus 29. & 30. dierum numero absolutos, secundo, à die oblationis ma-
nipuli siue decimafexta Nisan inclusiuè, ex multorum sententia dies 50. vsq; ad
Pentecosten supputari. eam que ad sextam diem Sivan refertur: licet, inquam hæc
duo fateantur; malunt nihilominus diem oblationis manipuli ab hoc dierum
numero excludere & festum Pentecostes in septimam tertij mensis transferre. Ita
Bonfrerius in hunc locum, præuijs Serario & Lorino, qui suam opinionem probant
1. Pentecoste eo anno, quo passus est Christus, & Spiritus S. Apostolis datus in-
cidit in Dominicam casura alias in diem sabbati, si sabbato manipulus fuisset ele-
uatus & celebrata secunda dies azymorum. 2. Authoritate Iosephi, qui 3. Antiq.
cap. 10. non dicit à die oblationis manipuli, sed post hunc diem 50. dies vsque ad Pente-
costen supputari. Addit Bonfrerius non esse, quod contra se urgeat, nisi comu-
nem & præsumptam opinionem multorum, quod Pentecoste in diem sextam
Sivan incidere debuerit, sed eam ex Iudæorum non antiquorum Calendarijs
deriuatam, ac proinde apud se exiguae auctoritatis esse.

Obiectio-
nes dua.

3. Verum enim uero, ut ab hoc ultimo incipiam; vnde cumq; deriuata sit i-
sta opinio, quam communem fatetur, ei subscribunt viri auctoritate præstan-
tes, quorum nonnullos laudauit Exodi 19. v. 16. num. 3. & reuera ex ipso sacro
textu probabilissimè deducitur. Versiculus iste 13. Leui. 23. omnium consensu in-
claudit terminum ad quem horum 50. dierum, puta diem illam, quæ proximè
cõpletas septem hebdomadas excipit, ergo & terminum à quo, siue diem oblati ma-
nipuli cõplectitur. Nam siue caula ambiguitas aut varia terminorum acceptio,
in vno eodemq; verborum cõtextu & periodo non prolaxa, excogitari nõ debet:
quod tamẽ fieret, si cõtra cõmunem sententiam terminus à quo hic descriptus
exclusiuè, terminus ad quem inclusiuè sumendus esset. Hic igitur terminus uterq;
includitur, nepe dies oblati manipuli, & dies Pentecostes, sicut inclusis termi-
nis sumi debet ea comminatio, de qua Exodi 12. v. 15. Quicumq; comederit fermen-
tatum, peribit anima illa de Israel, à primo die, vsque ad diem septimum.

Doctrina
communis.

4. Iosephus quidem non dicit ab hac die oblationis manipuli, sed quod pluris
faciendum est, id aperte Scriptura asserit, à die sabbati siue festi, in quo obtulistis
manipulum. Neq; Iosephus scripsit post hanc diem, sed μετὰ τὰ ὑπὲρ τῆν ἑορτῆν, post
hoc sacrificium, oblationem scilicet manipuli & holocaustum agni cum mani-
pulo immolati. Hoc autem non impedit, quo minus dies sacrificij includatur,
sicut dies mortis Christi includitur, cum dicitur tertio post mortem die resur-
rexisse.

Ad obie-
ctiones.

p.
Philippi

Chronologia
Testamenti

A IV

17

*Vnde sup-
dusentur
50. dies Pen-
tæcostes.*

5. De aduentu Spiritus sancti vide dicta Act. 2. Interim meminero Catholicos & graues authores reperiri, qui velint diem, quo Spiritus S. Apollis datus est fuisse Pentecosten non Iudæorum sed Christianorum, quo Christi anastasi est dies quinquagesima terminis inclusis, sicut Hebræi Pentecoste à die eleuationis manipuli computatur. Deinde alios esse, qui dant Iudæos, eo anno quo Spiritum S. acceperunt Apostoli, non seruasse nariam à Paschate ad Pentecosten dierum supputationem. Denique non esse qui censeant Iudæos, saltem aliquos, eo anno primam azymorum festi celebrasse, quo Christi corpus erat in sepulchro: sic illorum Iudæorum Pentecoste in Dominicam veniebat. Vide Petauium lib. 12. de die quo Christus in Pascha celebravit.

XXIII. LEVIT. v. 11.

*Festū Pen-
tæcostes e-
rat unius
tantū diei.*

1. Et vocabitis hunc diem celeberrimum. Puta Pentecosten, quæ unica celebrabatur, puta sexta mensis tertij, vt fert communis authorum sententia contra Genebrardum in Calendario, qui plures ei dies, atque adeo octiduum tribuit. Genebrardo fauet author histor. Scholast. & Tullus Crispinus Acta, vt refert hoc loco Bonfrierius, & bene addit, eos qui plures dies tribuunt Pentecosten consecrant nullum fundamentum, vel ex Scriptura, vel ex sepho solidum habere. Idem notat hic Lorinus v. 15. Salius anno m. d. c. lxxvi. numer. 426. & confirmat ex Philone lib. de Decalogo sub finem, vbi duas tantum solemnitates septem diebus celebrari solitas, alteram in autumno alteram. Idem pro concessio sumit Ribera lib. 5. de Templo Toftatus hic q. 16. Cornelius Exodi 29. v. 11. & alibi, alijque sacrorum codicum interpretes dum agunt de Pentecoste. Torriellus an. m. 2545. num. 24. & bula mensis Sivan.

XXIII. LEVIT. v. 24.

*Festū Tu-
barum.
Dua illius
causa.*

1. Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum memoriale clangentibus. Traditio est etiam à Christianis recepta, hac die ne manu patrum claretur, liberatum Isaac, & hoc festum in illius rei memoriam institutum Hebræi in suis Chronicis & Calendarijs. Genebrardus, Torriellus, Salius Toftatus hic q. 18. Cornelius, Menochius, Vincentius lib. 2. hist. cap. 4. & alijque interpretes tum in hunc locum, tum Gen. 22. Addunt nonnulli vt Cornelius & Lorinus hic aliam huius festi causam, vt nimirum Israëlitæ periculis à Deo deprecarentur, & inopinatis casibus eriperentur, perinde atque ereptus fuerat.

Alia causa.

2. Bonfrierio magis placet hoc festum idcirco statutum fuisse, quod primus dies mensis septimi, cum numerus septenarius sacer & mysticus beatus. Deinde, quod plura hoc mense festa, quam alio quolibet celebra-

reputa Tubarum, Expiationis, Scenopegiae, Collectae: quae praerium Buccinae sonum merebantur. Addit potius videtur hoc festum agi solitum in commemorationem Ierichuntini excidij sub primum in Terram promissionis ingressum facti. Iosue 6. v. 16. Quicquid sit, nolim hinc memoriam Isaac exclusam, quae Hebraeos ad pia vota facile incitabat, vta mortis inopinatae periculis diuinae protectione eriperentur.

XXIII. LEVIT. v. 43.

ut discant pueri vestri, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Aegypti, subaudi per annos 40. Hinc apparet festum tabernaculorum institutum fuisse, ut Hebraei memores peregrinationis suorum auorum in deserto, grates Deo agerent, quod in terra promissionis fixa haberent domicilia, in quibus oprata quiete frui liceret, si in officio permanerent. Bene rament Menochius & alij in hunc locum aduertunt, hoc festum etiam idcirco decretum, ut Deo gratiae agerentur pro frugibus toto anno collectis, ut insinuat Exodi 23. v. 16. & Num. 29. v. 12. Quod valde mihi probabile videtur, sicut & illud quod multi tradunt, scilicet festum Expiationis celebratum fuisse, tum ut Hebraei sua peccata expiant, ut notatur Levit. 16. v. 30. tum in memoriam accepti nuncij quo Moyse cum secundis tabulis ad diem 10. mensis septimi, populo significauit Deum plene veniam indulissee peccati, quod adorado vitulo admissum fuerat. Duplicem autem festi alicuius causam assignare, minime absurdum videri debet, ut patet ex ijs, quae iam v. 24. afferebam. Sicut & festum Pentecostes agebatur non solum ut Deo solemnes frugum primitiae offerrentur, sed etiam in memoriam datae legis. Quamuis huius posterioris causae mentionem in scriptura non reperiamus.

Causa Festi Scenopegiae.

Festi Expiationis.

Pentecostes.

CAPVT XXV. LEVIT. v. 4.

1. Septimo autem anno sabbatum erit terra. Quaestio hic moueri solet, vtrum a mense Nisan, initium duxerint anni sabbatici, an verò a Tisti. Eadem autem ratio est Iubilaeorum, quos Abulensis hic quaestio. 8. non tam docet, quam supponit à Nisan computandos fuisse. Eos nihilominus à Tisti ex legis praescripto inijsse constans est Hebraeorum traditio, quam & plerique Catholicorum admittunt. Burgensis Exodi 12. addit. 1. Pererius lib. 1. in Genesin cum agit de tempore creationis mundi, Serarius Iosue 13. quaestio. 17. Caietanus, Cornelius, Lorinus, Menochius in cap. 25. Levit. Bonferrius Exodi 23. vers. 12. Tornellus ad an. m. 2584. numer 5. Salianus an. m. 2544. num. 681. Rutilius Benzoni de Iubilaeo lib. 1. cap. 1. Accedunt Scaliger. libr. 5. Emend. temp. cap.

Initium anni Sabbatici.

p. Philippi

Chronologia Testamenti

A IV

17

*Non erat
in vere.*

de anno 1. sabbatico, Caluissius ca. 26. Intro. Chron. Alstedius Chronol. l. 2. Ratio, quia congruū erat, vt istorum annorū initia mox à frugibus in autumno collectis, duceretur. Siquidē lege cauebatur ne istis annis sementis aut metis fieret: alias enim contigisset, vt non nisi vnus anni messe Hebræi quinquagesimos nos victitarent. V. g. annus ab initio Sabbaticorum 98, erat sabbaticus, tunc mente, sine messe: sic nihil erat, quod anno 99. metereetur: nec erat causa cur anno 99. in autumno sementis fieret, quia anno centesimo, vt pote lubilæi meti nec feri poterat, quo fiebat vt etiam annus centesimus primus metereetur. Ergo annus demum 102. messem suam nanciscebatur: & sic messis anni 97. collecta victum Israëlitis præbuisse, reliqua istius anni parte, totum anno 98. 99. 100. 101. vsque ad messem anni 102. Idem contigisset quoties lubilæus alijs vicibus in annum secundum semitæ recurrisset. Siquidem vnus messe & semente carebat annus septimus, octauus messem non repererat annus nonus, quia lubilæus nec sibi nec anno sequenti messem relinquere solimus sementem duntaxat fecisset, anno tandem vndecimo messem parauerat. Idem prius accidisset, quoties lubilæus cum anno 5. semitæ conceperat. Tunc enim frugibus æstate anni quarti perceptis, viuendum fuisset, toto anno quinto, qui, vt pote lubilæus, verabat sementem & ex consequenti messem sexto, præpediebat: anno verò sexto frustra seminatū fuisset, quia annus septimus messem priuatam non admittebat, sicuti nec latius nemat: q; ita nihil erat, quod anno octauo metereetur, sed annus denum nonus messem colligebat.

Sed in Autumno.

2. At verò è contrario cum anni Sabbatici & lubilæi à mense Tisri partitur, messis anni sexti annonā Hebræis suppeditabat toto anno sabbatico, & sequenti, si erat lubilæus: quo finito in autumno, erat permissa sementis anni sequenti sub initium Veris & medium æstatis messis colligebatur. Nonna, quæ labentis anni sexti autumno percepta fuerat, non nisi ad autumnum se se porrigebat: quod Deus futurum promiserat Leuit. 25. v. 25. In verò exemplo anni 98. nulla est difficultas: nam messis anni 97. finientis victum anno sabbatico, quo completo, mox fiebat sementis, ex qua messis colligebatur, antequam iniret annus centesimus, siue lubilæus, vt latius de hoc Torniellus & Salianus. Abulensis autem prædictas difficultates euitare potest, cum fateatur annum lubilæum esse quemlibet quinquagesimum centesimum. Quod si eorum rationes sequeretur, qui annum lubilæum quinquagesimo nono semitæ confundunt, non video, quomodo possent in ista opinio quæ ipsi tribuitur.

*Quomodo
Nisan ca.
pui anni.*

3. His non obstat illud Exodi 12. v. 2. *Mensis iste (Nisan) vobis primus erit in mensibus anni.* Est enim ibi regula generalis, quæ in annis Sabbaticis & lubilæis patitur exceptionem hoc cap. vers. 8. 9. 10. expressam.

autem huius exceptionis sufficiens erat Dei sic iubentis voluntas: congrua vero, ne vel sapius iaceret agrorum cultus, vel alius esset qui seminare, alius qui metere, vel vbertas miraculosa frequentior rediret.

XXV. LEVIT. v. 9.

1. Clanges buccina mense septimo decima die mensis. Quæritur hic, quoto die mensis Tisri, meritis anni Sabbatici & Iubilæi: utrorumque enim eadem est ratio. Salius an. m. 2544. numer. 685. ait se proniorem esse ad existimandum, ipso primo die mensis cum tubarum clangore tam sabbatico, quam Iubilæo anno initium datum fuisse. 1. Quia alias vnus mensis in duos annos distractus fuisset. 2. Hebræi initio huius mensis inscribunt festum tubarum & caput anni.

2. Alij probabilius, vt reor, censent, non ante diem expiationis, quæ erat decima mensis septimi istos annos incepisse. Ita Cornelius, Bonfrenius, Menochius in hunc locum, Serarius illo cap. 13. Iotue. Torniellus an. m. 2584. numer. 5. Quia hic expressè dicitur, die isto decimo tuba clangendum, promulgandum annum Iubilæum, & vocandam, id est, denunciandam remissionem, scilicet seruitutum, debitorum, & honorum quæ ad alios transiuerant, vt bene Menochius Torniellus &c. Non est autem congruum vt tubæ sonitu annus tunc primum promulgetur, quando iam aliquot dies illius exfluxerunt: sed potius vt remissio Iubilæi indiceretur, & re ipsa, quoad commodè fieri poterat, quamprimum executioni mandaretur, quando gens Hebræa expiationis die, sibi peccata remitti postulabat. Quoad inquam commodè fieri poterat, nempe vel ipsa die expiationis, vel prima Scenopegæ, vel fortè, cum celebratis tabernaculorum diebus, Deoque gratijs pro frugum perceptione rite peractis, dies collectæ siue cætus haberetur, vt notant authores præcitati.

3. Rationes Salius non premunt, vt monet Bonfren. Non enim absurdum est, mensum aliquem civilem, ex legis statuto, hoc modo esse diuisum. Simile enim firmissis regionibus, in quibus annus ratione Beneficiorum Ecclesiasticorum, a festo Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ exoritur. Præceptum etiam annuæ Confessionis & Communionis, non est ad certum alicuius mensis civilis initium alligatum. Nunquid Annus Sanctus ritu Catholico, die 25. Decembris aperitur? Deinde festum & clangor tubarum primæ diei Tisri alio spectabat. Denique esto anni civiles, ob commoditatem contractuum ab exordio mensis inceperint: poterant tamen anni Iubilæi in Synagoga decimo die tardius emergere, sicuti iam initium anni Sancti in Ecclesia diebus aliquot Calendæ Ianuarias antecurrit.

4. Equæ

P.
PhilippiChronologia
Testamenti

A IV

17

Ad. opi-
nionem.

*A die 10.
Tisri
aut annus
sabbaticus*

4. Equidem hos annos malim ipsa die Expiationis ordiri, quam postea
video rationem cur ij, qui ista quidem die promulgatos, sed postea inceptum
isse asserunt, & Iubilæum ab anno 49. semitæ nõ distinguunt, hos annotari
potius, quam à Nisan auspicietur. Si autem scriptorum autoritate ducamur
plures sunt & grauiores, qui annos Iubilæos & Sabbaticos ab autumno
ducunt, ita tamen vt Iubilæum cum quadragesimo nono minimè con-
dant.

XXV. LEVIT. v. 10.

Delubilæo Sanctificabisque annum quinquagesimum. Hebraicè & Chaldaicè, annum quinquagesimum annorum. Græcè annum quinquagesimum annum. Monet hic Lortius esse apertius textu nostro, in quo præcipitur sanctificatio anni quinquagesimi post annos 49. Mihi hunc textum Hebræum, Græcum, Latinum confidendum & cum v. 15. cap. 23. Leuit. conferenti, tam clarum videtur, ab anno primæ colationis ad Iubilæum inclusuè 50. annos numerandos esse, quam clarè à die 2. azymorum vsque ad Pentecosten 50. dies computari. Vide infra res in hanc sententiam laudatas.

XXV. LEVIT. v. 20. 21. 22.

Quod si dixeritis: quid comedemus anno septimo, si non seuerimus, neque colligimus fruges nostras? Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructum terræ, sicut in anno quinto, & comedetis veteres fruges vsque ad nonum annum, quia nascantur, edetis vetera.

1. Opinio.

1. Cornélius tantum notat Deum promittere se daturum anno sexto pro tribus annis, nimirum, sexto, septimo, octauo, quo rursus seuerimus ius lib. 9. ca. 26. nullum annum Iubilæum à sabbaticis distinctum adicit ait hunc trium annorum prouentum de ordinario tantum sabbatico accipiendum esse: alias absurdissimè Moylen quæstioni de victu anni sabbatici respondere, & omnem scrupulum eximere volentem, omnia alia responsurum esse si de solo Iubilæi cum Sabbatico concursu eius responsum intelligeret.

2. Opinio.

2. Bonfrerius ait Deum tacitæ obiectioni respondere, & quamuis de septimo tantummodo exprimat, idem tamen omnino intelligendum esse Iubilæo: cum par vtriusque sit ratio. Tres autem annos quorum fructus promittuntur Synecdochicè accipit, à die verò ad diem non nisi duos computat. Nam sextus annus in vere post Pascha fructus dabat, & autumno finit. Tum ab autumno ad autumnum fluebat sabbaticus: mox inibat annus, cuius priore parte, ab autumno, vsque ad veris initium nihil colligebatur, ac proinde annus sextus & octauus erant incompleti. Alias à melle ad vinem, à vindemia ad vindemiam non nisi duo anni intercedebant.

3. Torniellus illo num. 5. aduertit in primis promissionem dandi fructus trium annorum non esse factam, quando de solo anno sabbatico agebatur, sed cum coëptum esset agi de Iubilæo. Vnde colligit eam promissionem, non esse intelligendam de omni sabbatico, sed explicitè de eo tantum, qui Iubilæum præcedebat, tacitè autem insinuari similem fore Dei benedictionem anno quinto, si Iubilæus in sextum incideret.

4. Cornelius igitur nullam Iubilæi mentionem facit, Petauus Iubilæum ab huius loci interpretatione excludit, Bonfrerius hæc verba primario ad sabbaticos, secundario ad Iubilæos applicat, Torniellus ad Iubilæi & sabbatici conuersum refert: ego verò sic procedendum puto, vt non solū tres anni fructuum assignentur, sed etiam explicetur, quomodo prima sementis post Iubilæum anno octauo tribuatur, & fruges veteres ad nouarum frugum prouentum duraturæ scribantur. Si primum horum annorum dicamus sextum in Semita, secundam sabbaticum & tertium sabbatico succedentem, sementis ad anni octauum principium veniet, & messis nouorum ad sequentis veris initium, ac proinde ab absoluta anni sexti messe & vindemia, non intercedebat nisi annus ipse sabbaticus, vsque dum anno octauo incunte seminaretur: inde vsque ad messem nouorum 6. circiter menses vel semiseptem interijciebantur. Nam circa mensem Nisan in Palestina messis erat (hordeacea) vt patet Iosue 3. v. 15. vbi Iordanis dicitur ripas alvei sui impleuisse messis tempore, puta die decimo Nisan, quo populus Iordanem transijt. Et cap. 5. v. 11. cessante manna dicuntur Hebræi, comedisse de frugibus terræ die 15. Nisan, azymos panes & polentam eiusdem anni. Ergo ordinariè ab ea messe nouarum frugum, quæ anno sexto collecta erat, vsque ad similem messem non nisi biennium interpositum erat. Idem prorsus est, de messe triticea & vindemia. Fruges itaq; in verè anni sexti collectæ, anno octauo non erant necessariae, quando solus annus sabbaticus incidebat: ferebantur enim initio anni octauum & vere sequenti eodem anno legebantur. Fructus vero, qui sexto anno desinente tempore vindemiæ maturuerant, ad annum sextum non spectabant. Frustra igitur Deus ordinariè trium annorum prouentum polliceretur: adueniente verò ad sabbaticum Iubilæo, hæc abundantia requirebatur. Quamobrem existimo prædictis verbis abundè satisfactum tacitæ obiectioni tam de anno Sabbatico, quam Iubilæo: quia paulo ante veriusq; mentio facta fuerat: quasi dicatur: Non est quod de victu solliciti sitis sine sabbatico, siue Iubilæo anno: dabo enim, quando necesse erit, vno anno, v. gratia sexto trium annorum prouentus. Ordinariè quidem non nisi vnam messem & vnam vindemiam intermitteris, initio anni octauum feretis. & fruges nonnullas mense Nisan more solito metetis: fruges autem veteres, quæ non nisi in autumnno ad maturitatem perueniunt, vsq; ad annum nonum, exclusi-

D d uè,

P.
Philippi

Chronologia
Testamenti

A IV

17

uè, comedetis, ita ut duorum annorum fructus vna ætate colligatis, quando solus sabbaticus, aut solus iubilæus annus instabit: quando vero iubilæus batico iungetur, dabo vberiore benedictionem, qua æstas vnica, pro nio repræsentet annonam, ita ut semper, donec noua nascantur, sedatis vitem.

¶

DE ANNIS SABBATICIS ET Iubilæis.

QVÆSTIO I.

Quinam sint anni Sabbatici ab ipsorum epocha computati.

conclusio.

1. **S**icut tranfactis sex diebus, sabbatum & quies à laboribus agri, ita decurso sex annorum curriculo annus erat Sabbaticus, Exodi 23. v. 10. Sex annis seminabis terram tuam, & congregabis fructum eius, anno autem septimo dimittes eam, & requiescere facies. Et Leuitico 25. v. 2. Quando ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, sabbatizetis sabbatum Domini sex annis seres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus eius, autem anno sabbatum erit terra requietionis Domini, agrum non seres, nec vineam.

Regula.

2. Vnde hanc authores regulam desumunt: si dati anni ab Epochæ sabbaticorum numerati per 7. diuidantur; residuum ostendet annum Sabbaticum, si nihil remanserit, annus propositus censebitur Sabbaticus. v. gr. annus nonus est secundus Semitæ: quia si 9. per 7. partitus fuerit, reliquuntur 2. Annus 14. per 7. diuisus nihil relinquit: ergo sabbaticus est. Si 17. per 7. diuisus, reliquuntur 3. Annus 21. per 7. diuisus, reliquuntur 0. Annus 28. per 7. diuisus, reliquuntur 0. Quod ostendit sequens tabella.

¶

Hic est locus tabellæ primæ Sabbaticæ.

3. Ex hac tabella anni Semitæ eodem modo excerpuntur, quod est cyclus lunæ aut Solis. In superiori parte sunt anni ab exordio Sabbaticorum collecti: ad latus vero expansi. Deinde subiicitur linea solitaria, quæ habet numeros 4. 6. 1. 3. 5. Sub hac linea notantur anni Semitæ. 1. 2. 3. 4. 5. &c. à superiori parte gradatim deorsum tendentes. Si annus collectorum aliquis propositus quæratur in superiori parte tabellæ, & rectà descendatur ad lineam solitariam, in qua apparebit, quotus sit annus Semitæ siue à sabbatico. v. g. annus 17. quia sub se in linea solitaria habet 7. est sabbaticus, quales sunt omnes anni in eadem columna superius signati nempe 1400. 2100. 2800. Annus 1000.

P.
Philippi

Chronologia
Testamenti

A. IV

17^a

17	45	73		3	5	7	2	4	6	1
18	46	74		4	6	1	3	5	7	2
19	47	75		5	7	2	4	6	1	3
20	48	76		6	1	3	5	7	2	4
21	49	77		7	2	4	6	1	3	5
22	50	78		1	3	5	7	2	4	6
23	51	79		2	4	6	1	3	5	7
24	52	80		3	5	7	2	4	6	1
25	53	81		4	6	1	3	5	7	2
26	54	82		5	7	2	4	6	1	3
27	55	83		6	1	3	5	7	2	4
28	56	84		7	2	4	6	1	3	5

Hec Tab. spectat ad q. 1. de annis Sabbaticis num. 2. fol. 210. Parte 1.

Tabella i. Sabbatica.

9100	9200	9300	9400	9500	9600	9700
8400	8500	8600	8700	8800	8900	9000
7700	7800	7900	8000	8100	8200	8300
7000	7100	7200	7300	7400	7500	7600
6300	6400	6500	6600	6700	6800	6900
5600	5700	5800	5900	6000	6100	6200
4900	5000	5100	5200	5300	5400	5500
4200	4300	4400	4500	4600	4700	4800
3500	3600	3700	3800	3900	4000	4100
2800	2900	3000	3100	3200	3300	3400
2100	2200	2300	2400	2500	2600	2700
1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
700	800	900	1000	1100	1200	1300
0	100	200	300	400	500	600

is, quando
o iubilant
ica, pro
tis vetera.

est
sabbat

ET

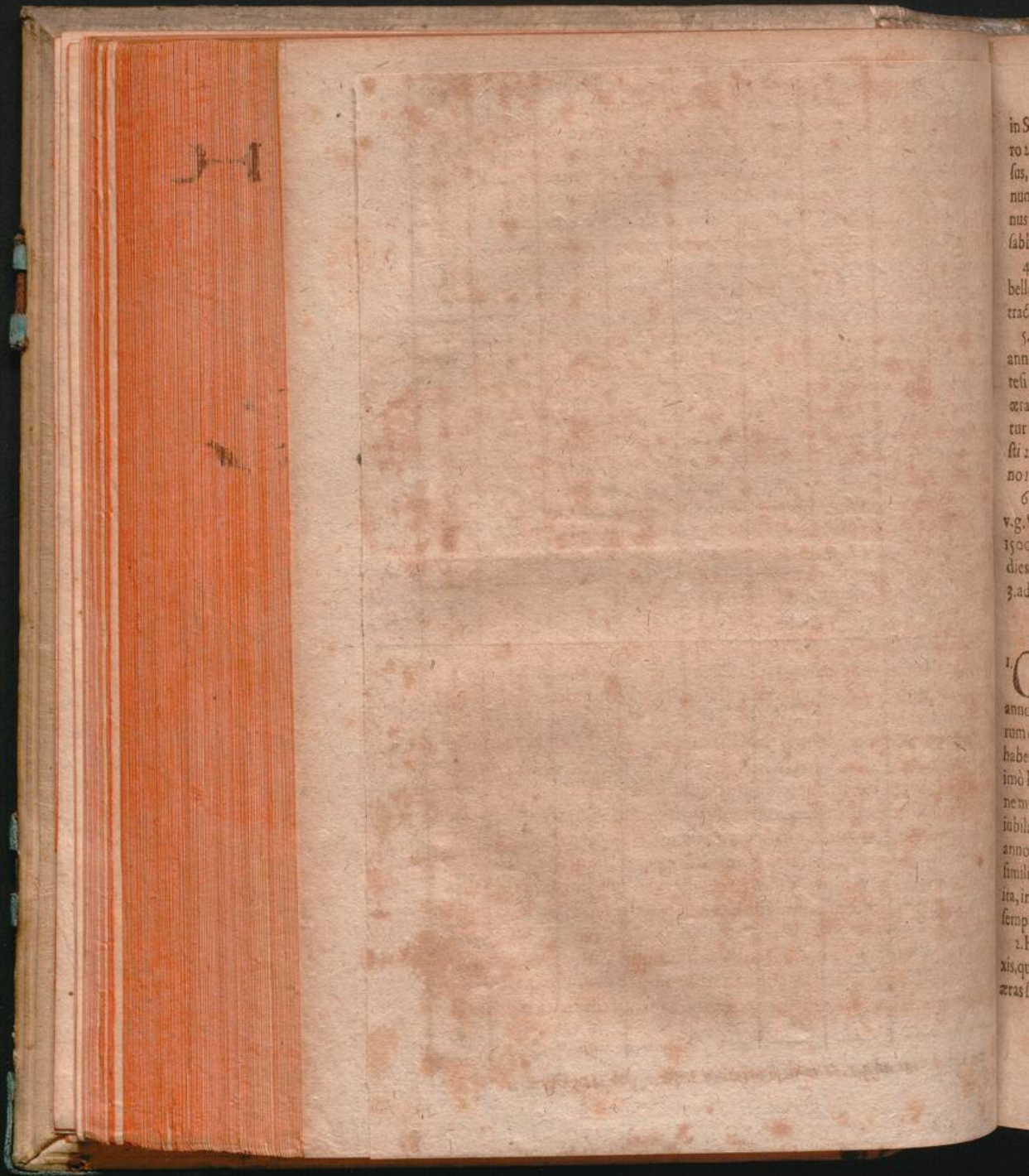
tati.

oribus
aricus,
gregabis
Et Leu
um Dom
ctus em
nec vime
Epoch
um Sem
lebur
tus fue
us est. S
x. Quo

ur, quo
o Sabbat
a, quaz
a supen
propol
neam sol
v.g. ann
nt omne
Annus 10

1	29	57	85	1	3	5	7	2	4	6
2	30	58	86	2	4	6	1	3	5	7
3	31	59	87	3	5	7	2	4	6	1
4	32	60	88	4	6	1	3	5	7	2
5	33	61	89	5	7	2	4	6	1	3
6	34	62	90	6	1	3	5	7	2	4
7	35	63	91	7	2	4	6	1	3	5
8	36	64	92	1	3	5	7	2	4	6
9	37	65	93	2	4	6	1	3	5	7
10	38	66	94	3	5	7	2	4	6	1
11	39	67	95	4	6	1	3	5	7	2
12	40	68	96	5	7	2	4	6	1	3
13	41	69	97	6	1	3	5	7	2	4
14	42	70	98	7	2	4	6	1	3	5
15	43	71	99	1	3	5	7	2	4	6
16	44	72	100	2	4	6	1	3	5	7
17	45	73		3	5	7	2	4	6	1
18	46	74		4	6	1	3	5	7	2
19	47	75		5	7	2	4	6	1	3
20	48	76		6	1	3	5	7	2	4
21	49	77		7	2	4	6	1	3	5
22	50	78		1	3	5	7	2	4	6
23	51	79		2	4	6	1	3	5	7
24	52	80		3	5	7	2	4	6	1
25	53	81		4	6	1	3	5	7	2
26	54	82		5	7	2	4	6	1	3
27	55	83		6	1	3	5	7	2	4
28	56	84		7	2	4	6	1	3	5

Hec Tab. spectat ad q. 1. de annis Sabbaticis num. 2. fol. 210. Parte 1.

in S
ro
sus,
nu
nus
sabl
4
bell
trac
s
ann
reli
ara
tur
sti
no
6
v.g.
1500
dies
3.ad

1.
C
anne
rum
habe
imò
ne m
jubil
anno
simil
tra, in
semp
i. h
xis, q
aras

in Semita, sicut & annus 800. 1500. 2200. cæteri; recta sursum notati. At vero 100. est 4. in Semita; item 900. 1600. 2300. &c. Si datus annus fuerit expansus, queratur ad latus tabellæ, & recta procedatur vsq; ad areolam quæ est sub numero collecto, proximè minori: ibi enim in angulo communi notatur annus Semitæ. Ex. ca. annus 101. est 3. Semitæ, annus 102. est quartus &c. 203. est sabbaticus: prout alibi de Aureo numero latius dictum.

4. Si detur annus aliquis æræ mundi Iudaicæ, aut Periodi Iulianæ, hæc tabella annos Sabbaticos, modo iam explicato, nulla facta vel additione, vel subtractione fideliter exhibebit.

5. Hæc tabella seruiet æræ mundi Græcæ si duo adijciantur. Exempli causa, anno primo æræ Græcæ in autumno cœptus fuisset annus; Semitæ, anno centesimo, quartus; ducentesimo, sextus; trecentesimo, primus &c. Idem est de æra Christi vulgari; nêpe si ad annos Semitæ hic repertos, 2. addantur, habebitur annus Semitæ, qui dato Christi anno exoritur in autumno. v.g. anno Christi 28. inijt. 1. anno 400. incepit annus Semitæ; anno Christi 500. quintus. anno 1631. quartus &c.

6. Sicuti autem hæc tabella ostendit annos Semitæ: ita & ferias dierum. v.g. Si primus dies est feria prima; centesimus incidet in feriam 2. sicuti & 800. 1500. &c. ducentesimus in feriam 4. trecentesimus in 6. &c. Si vero primus dies fuerit feria 2. ad feriam hic repertam addatur 1. si primus dies fuerit feria 3. addatur 2. & sic de reliquis. Vide q. seq. num. 4.

QVÆSTIO II.

Quomodo anni legales Sabbatici cum annis mundi congruant.

1. **Q**uæritur hic, utrum anni Sabbatici legales penitus congruant, cum annis septimis ab Orbe condito supputatis, ita ut ad inquirendos Semitæ annos perinde rationes valeant, siue anni ab Orbe condito, siue à sabbaticorum exordio, in 7. diuidantur: an vero ordo sabbaticorum legalium peculiare habeat primordium. Priorem partem tuentur Scaliger, Caluſius, pauci; alij: imò sine suas supputationes probare nituntur, quibus fit, ut absolutis ab origine mundi Sabbaticorum & iubilæorum annorum periodis, pari passu incedant iubilæi & sabbatici legales. Et confirmant primo, ex æra mundi Iudaica, quæ annos Sabbaticos exhibet, facta illorum annorum per 7. diuisione. Secundo, à simili: sicuti enim feriæ hebdomadaræ, per legem veterem non sunt turbatæ; ita, inquit, ab Orbis conditu, anni Iubilæi & sabbatici ferie non interrupta semper effluxerunt.

2. Hæc tamen solido carere fundamêto docet cõmunis Chronologorũ praxis, qui de ista annorũ mundi cum legalibus harmonia parum solliciti, tẽpora & æras suas ad scitis aliunde firmamẽtis propugnãt. Æra mũdi Iudaica equo bre-

Dd 2 uior

P.
Philippi

Chronologia
Testamenti

A. IV

17

Statu 7.

Opinio.

Refutatur.

nior est, neque tam ad iustum annorum numerum inueniendum, quam ad eos varios more Iudaico repetendos. excogitata est, sicut & æra Christi. Sed non est eadem ratio hebdomadis dierum, quæ annorum: feriarum enim regularum hebdomadam in vsu, semper & apud omnes nationes fuerunt, & dies Solis, Lunæ, Martis, &c. suum ordinem retinerent: Anni vero laboris nec ante legem Mosaicam, nec nisi apud Hebræos locum habuerunt, quæ infra notabo, de anno mundi, quo Hebræi in terram promissionis ingressi sunt, & colliges paucos authores id egisse, ut anni sabbatici & Iubilæi, cum annis mundi sabbaticis & Iubilæis congruerent.

*Opinio
Aulicorum.*

3. Equidem sic annos à mundi creatione computari, ut annus primus mundi concurreret cum anno primo semitæ, ab initio veris usque ad autumnum ab autumno verò cum anno secundo: cum nihil minus, quam hanc concordiam intendere. Quo fit ut tabula prima Sabbatica ex mea opus ostendat annos mundi sabbaticos desinentes, v.g. anno primo mundi incipit est in autumno primus in ordine sabbaticorum: anno mundi 1000 est annus 2. semitæ mundialis: anno mundi 700. expirauit Sabbaticus mundialis.

*De annis
mundi.*

4. Beneficio autem prædictæ tabellæ sine mora & labore intelligere anni sint naturales Sabbatici, hoc est, à mundi primordio computati, & modo Sabbaticis legalibus congruant, v.g. Peraius annum primum sabbaticum cum legalem componit cum anno mundi 2504. cui in tabella respondet 5. Semitæ: atque ita ex Peraij sententia biennio distant anni legales Sabbatici mundanis siue naturalibus, ut ipse disertè monet, lib. 9. cap. 26. sub fine.

5. Salianus anno mundi 2590. num. 1. signat annum primum sabbaticum qui in prædicta tabella est 7. Sic author iste sine varietate annos sabbaticos legales subiungit naturalibus. Quo fit ut ex Saliani supputatione si pro aliquo anno vel ab Orbe condito, vel ab ingressu in terram (ubi figitur caput sabbaticorum) mox præcedens tabula ostendat quorundam hebdomadæ si iusta sunt illius ratiocinia.

6. Bucholcerus an. mundi 2507. notat primum annum Sabbaticum. Ergo ex eius supputatione annis mundi vnitas detrahenda est, ut anni habeantur. Si enim per 7. diuidantur 2507. remanebit 1. quod ipsum est præcedentis tabellæ vsus, quæ annos Semitæ exhibet vnitate maiores, quæ Bucholceri computus in annis mundi.

*Initium
Semitæ.*

Ego vero probabilius existimo annorum Sabbaticorum legalium siue annum primum Semitæ ex legis Mosaicæ præscripto inisse anno ingressu in terram, qui ex meo computo fuit à prima rerum molitione sabbaticus naturalis. Sic tum annis mundi, tum annis ab ingressu in terram

vnitatem adijcio, vt extabellā præcedenti Sabbaticos legales inceptos deprehendam, v.g. pro anno primo mundi, vel in terram ingressus, quæro secundum pro 99. quæro 100. pro 100. inuestigo 101. vt habeam annos Semitæ legales in unte: vt autem eliciam completos, ad numeros in præcedenti tabula repositos nec addo, nec inde quicquam tollo.

QVÆSTIO III.

De annis Sabbaticis in scriptura expressis.

1. PRIMUS Scripturæ locus, qui pro Sabbaticis adduci solet est 4. Reg. 19. v. 29. vbi Isaias Regem Ezechiam his verbis alloquitur: *comede hoc anno, quæ reperis, in secundo autem anno, quæ sponte nascuntur: porro in tertio anno, seminate & mense.* Eadem reperuntur Isaiæ 7. v. 30. Vnde Scaliger colligit annum 1. Ezechia fuisse Sabbaticum: cui assentitur in primis Sethus Caluissius Scaligeri discipulus, vel vt à Pavvel nominatur, Amanuensis, quicquid aliqui dicat, qui forte tertiam editionem Caluissij non viderunt. Sed reclamant Petauius lib. 9. cap. 25. cum ijs, qui vno anno vastatam putant Iudæam ab Assyrijs, anno secundo boues & aratoria instrumenta defuisse, ac proinde ante annum tertium nec messem nec messem fuisse. Aliqui vt Theodorus censent, duobus annis terram Iuda prædæ Assyriorum expositam fuisse, ideoque (nulla anni sabbatici mentione facta) anno demum tertio feri potuisse. Agi hic de anno sabbatico diserte negant Sanctius & alij nonnulli. Ea verba ad sabbaticum trahit Paludanus tract. 3. Chron. cap. 7. §. 8. sed anno 17. Ezechia adaptat, annos sabbaticos ab ingressu in terram deducit, ita vt quinquagesimus fuerit iubilæus, & sequens primus in Semita.

2. Secundus locus est Ieremiæ 28. v. 1. *Factum est in anno illo in principio regni iuda, in anno quarto in mense quinto, &c.* Vbi significari videtur initium regni Sedecia: incidisse in annum 4. annalis hebdomadæ: Ita hunc locum interpretatur Cornelius Varablus, Scaliger: id autem negant Petauius & Paludanus, qui principium regni Sedecia in annum 2. Semitæ rejiciunt. Alij vt Christophorus a Castro & Caspar Sanctius hæc verba: *factum est in anno illo, in principio Sedecia regni Iuda,* capiti præcedenti adnectunt, illa vero: *in anno quarto,* referunt ad initium cap. sequentis, à quibus verbis caput 28. auspiciantur septuaginta, S. Hieronymus, Theodorus, Rabanus, S. Thomas, quod probabile asserit Petauius. At verò Eyranus & Maldonatus aiunt annum 4. cuius hic fit mentio, esse 4. regni Sedecia, dici tamen principium, quia non erat media pars annorum quibus ille regnavit.

3. Tertius locus est Ieremiæ 34. v. 8. vnde Scaliger infert annum vndecimum Sedecia fuisse sabbaticum: Petauius & Paludanus decimum. Nabuchodon-

Dd. 3

3. Locus etiam dubius.

P. Philippi

Chronologia Testamenti

A. IV

17

forenim urbem Sanctam anno 9. Sedeciaz mense decimo obsidere coepit. Reg. 24. v. 1. postea obsidione intermissa exercitum contra regem Aegypti duxerat, Ierem. 37. cum Iudæi seruos & ancillas, quos manumiserant in tutem retraxerunt, circa annum 10. vel 11. Sedeciaz. Vtrum verò annus fuerit sabbaticus, vt duo auctores isti opinantur, an autem nonus autem mus Scriptura non exprimit. Cornelius negat annum istum quo Sedecius uos manumitti iussit, fuisse sabbaticum, secundum rectum & legalem consuetudinem sed tantum id Regem egisse, vt nouo ordine Sabbaticorum instituto quod lex anno sabbatico fieri iubebat, nec tamen factum fuerat. Manerit incertum, vtrum annus vndecimus, decimus, an nonus Sedeciaz sabbaticus sit: esto Sedecias anno decimo mandasset seruos libertate donari, pro quidem cautum fuerat, sed à Iudæis suo tempore neglectum.

4. Locus.

4. Quartus locus est 1. Machab. 6. v. 20. 40. 53. de quo postea q. sequitur autem locis colligimus exiguum è sacris literis haberi præsidium ad Chronologiam de annis Sabbaticis legalibus instituentiam. Tria enim prima loca bigua sunt; tertius paulò clarior quidem videtur: inde tamen serièrium, per annos captiuitatis Babylonicæ, Regum & Iudicum Hebræorum annorum sabbaticorum caput reuocare, per quam difficile & incertum diuersissimæ de annis ab ingressu in Terram, vsq; ad Machabæorum opinioniones palam faciunt. Vide quæ annoto 4. Regum 19. & Ieremias 23.

QVÆSTIO IV.

Quinam anni ante vel post vulgarem Christi Epocham sint Sabbatici.

I.
Constas de
Tribus
annis sab-
baticis.

1. Tres annos Sabbaticos historiæ nobis exhibent, ex quibus cæteris habili supputatione colligere possumus. Primus notatur 1. Machab. 20. 40. 53. & apud Iosephum lib. 12. Antiq. cap. 14. quando morpiphane, Antiochus Eupator Urbem Ierosolymorum obsidione circumdedit, no Regni Græcorum 150. vt eos computat liber primus Machabæorum san incepto, vel 149. adhuc vsque ad autumnum labente: annus autem Iulianæ inijt autumno anni ante vulgarem Christi æram 164. Per Julianæ 4510. æra mundi Iudaicæ 3598. Cyclo Solis 14. Lunæ 9. vt bene notat Iosephus lib. 9. cap. 26.

2.

2. Alter Sabbaticus habetur partim ex lib. 1. Mach. cap. 16. v. 14. vbi Hircani parens dicitur occisus anno 117. Græcorum mense vndecimo, partim ex Iosepho 13. Antiq. cap. 15. & 16. qui tradit annum primogeniti Hircani fuisse sabbaticum, & quartum Sedecis. Porro annus iste 177. Græcorum inijt, anno ante æram Christi 136. Periodi Iulianæ 4578. æra Iudaicæ 3636. Cyclo Solis 14. Lunæ 18. Nec obstat, quod Iosephus dicat obsidionem Ierosolymorum inijt, quia Ivis a rē rō sabbaticū: idē enim est, ac si dixisset, quia vrgebatur.

bat, & Hircanum cogebat ab obsidione desistere, non quod anno sabbatico inuente, armorum tractatio vetaretur, sed quod eo anno maiori iam ex parte transacto, arcta esset annonæ penuria, quæ Hircanum ab obsidione castris hostilibus abstraheret. Enimvero, cum Iosephus 2. Antiq. 5. hoc eodem verbo Græco usus fuerit ad finem diei 14. Nilan significandum: potuit hoc loco anni sabbatici finem designare, vt dixi in Synopsi cap. 14.

3. Tertius annus Sabbaticus consulari Agrippæ & Caninij insignitur, quo ab Herode & Sofia expugnata sunt Ierosolyma, anno Sabbatico, vt narrat Iosephus lib. 14. Antiq. cap. vltimo. Erat autem hic annus sabbaticus æræ Iudaicæ 3724, qui inijt anno octauo Iuliano, æræ Hispanicæ, primo, ante æram Christi 38. periodi Iulianæ 4676. cyclo Solis 10. Lunæ 12. Sunt qui aliter hunc annum sabbaticum cum annis Iulianis componunt, sed minus aptè: siquidem asserere sine ratione coguntur fastos Consulares sub hæc tempora luxatos esse contra communem authorum consensum.

4. De his annis bene aduertit Torniellus ad an. m. 2584. Petauus illo cap. 26. Bonfrerius & Salianus supra citati, eos ita esse digestos, vt à primo ad secundum anni 98. colligantur; à secundo ad tertium 28. effluerint, quæ interualla septenaria sunt, & indicant ordinem annorum sabbaticorum, interuentu Iulianorum minimè turbatum fuisse.

5. Ex dictis annos Sabbaticos, cum æræ Christi hac ratione compono. A dato anno ante Christi Epocham tollo 3. residuum per 7. diuido, qua diuisione peracta, si nihil remanserit illo anno incepit sabbaticus. Si quid remanserit, id tantum à 7. subducatur, & sic tandem remanebit annus Semitæ, v. g. ab anno ante Christum 164. subtrahere 3. & remanebunt 161. qui anni per 7. diuisi nihil relinquunt. Illo igitur anno 164. ante Chr. incepit annus ille sabbaticus, de quo 1. Machab. 6. Hoc modo anno ante æram Christi 163. reperies annū primum Semitæ ineuntem. Tribus enim à 163. subductis, relinquuntur anni 160. qui per 7. diuisi, relinquunt 6. quibus tandem à 7. subtractis apparet annus 1. semitæ. Pari ratione anno ante Chr. 136. subtrahere 3. remanebunt 133. Hunc numerum in 7. distribue, & nihil in residuo habebis: vnde colliges illo anno 136. ante Christi Epocham inijsse annum sabbaticum, quo Ioannes Hircanus Pontificatum & Principatum adeptus est. Memineris anno primo ante Christ. cœpisse annum 2. semitæ: anno 2. ante Chr. inijsse primum: anno 3. sabbaticum.

6. Dato æræ Christi vulgaris anno, adde 2. & si summa vltra 7. non excreuerit habebis annum semitæ, sic anno primo Christi reperies ineuntem annum 3. hebdomadalem: anno quarto, sextum: quinto sabbaticum. Alias summam in 7. partire: residuum continebit annum semitæ. Si nihil reliquam fuerit, illo Christi anno incepit sabbaticus, verbi gratia, anno Christi 1617. adde 2. con-

fiunt

6-

*Annus In-
bilis non
turbat
Sabbati-
corum or-
dinem.*

*Qui ante
æræ Chri-
sti sint
sabbatici.*

*Qui anni
Domini
sine sabbati-
cici.*

P.
Philippi

Chronologia
Testamenti

A. IV

17

fient 1619. qui in 7. diuifi, relinquunt 2. annum semitæ illo anno 167. inditum. Et sanè si quæ fides Hebræis nostræ ætatis habenda est, Rabbi Dragmisto Christi anno, die sabbati vltima Septembris annum mundi Iudaico computo 5378. secundum in semita ordiebantur. Anno 1630. die 7. Septembris num. 1. Semitæ. Sic Iudaicus computus non solum confirmat illos testes ex libris Machabæorum & Iosepho relatos fuisse ritè sabbaticos, sed ostendit, quam ratione cæteri sabbatici cum æra Christi congruant, sabbat quod q. 1. numero 4. de annis mundi Iudaicis & Periodo Iuliana dicitur & num. 5. de annis mundi Græcis & æra Christi.

7. Commodissimè verò duæ tabellæ ostendunt, quinam anni ante Christi Epocham sint sabbatici, ea penitus methodo, qua in similibus, numerus aut cyclus Solis inuenitur, & anni Semitæ in prima tabella Sabbat. q. 1. num. 3. explicata.

Hic est tabella 2. sabbatica, qua ostendit annos Semitæ ante æram Christi.

Ex hac 2. tabella videmus anno primo ante æram Christi inire annum secundum semitæ: anno 100. primum; anno 200. sextum; 300. quartum & prima autem tabula sabbatica colligimus anno 1. Christi inire annum tertium; anno 100. quartum; anno 200. sextum; anno 1630. primum; 1640. &c. iuxta dicta q. 1. num. 5. Si cui non placet ista additio: vti poterit tabella tertia.

Hic est locus tabellæ 3. Sabbatica, pro annis æra Christi.

*De v's
annorum
sabbatico-
rum.*

8. Hanc annorum sabbaticorum seriem probabile est sine variatione à tempore Nehemiæ retentam fuisse. Tunc enim renouatam fuit inueniat liber 2. Esdræ cap. 10. v. 31. Et dimittemus annum septimum, & exaltemus manus. Dixi probabile esse: non enim certo constat, an semper eum Hebræi seruauerint: eum à tempore Iosue, vsq; ad Nehemiam non seruatum fuisse, quoad ea, quæ anno sabbatico facienda erant, indicatur in Leuit. 26. v. 33. Eritq; terra vestra deserta, & ciuitates vestra diruta. Terra sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueritis in terra hostili, sabbatum, & requiescet in sabbatis solitudinis suæ: eo quod non quieuerit, in sabbatis vestris, quando habitabatis in ea. Quod re ipsa contigisse patet, tum Ierem. cap. 34. tum Ierem. cap. vltimo. Si quis euaserat gladium, ductus in Babylonem seruiuit Regi, & non rediit in terra sabbata sua, cunctis enim diebus desolationis egit sabbata vsq; dum compleretur annus 40. tuaginta anni. Cum autem laxata à Cyro captiuitate Iudæi in terram patriam remissi essent, dubium est, vtrum seriem sabbaticorum, quæ sub Iosue

7.
16. 7. in
bbi Pa
Iudaico
eptemb
illos tre
s, sed
uant, &
iana d

ni ante
ilibus,
ella Sa

Christi

nire an
arum
annum
1640
erit tab

e varian
atam fu
e xadion
r eum
non sem
indica
e. Tunc
hostis, s
atus reg
34, tum
it Regi
emia, &
in compl
erra po
sub lola

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

P.
Philippi

Chronologia
Testamenti

A IV

17

28	56	84		3	1	6	4	2	7
27	55	83		4	2	7	5	3	1
26	54	82		5	3	1	6	4	2
25	53	81		6	4	2	7	5	3
24	52	80		7	5	3	1	6	4
23	51	79		1	6	4	2	7	5
22	50	78		2	7	5	3	1	6
21	49	77		3	1	6	4	2	7
20	48	76		4	2	7	5	3	1
19	47	75		5	3	1	6	4	2
18	46	74		6	4	2	7	5	3
17	45	73		7	5	3	1	6	4
16	44	72	100	1	6	4	2	7	5
15	43	71	99	2	7	5	3	1	6
14	42	70	98	3	1	6	4	2	7
13	41	69	97	4	2	7	5	3	1
12	40	68	96	5	3	1	6	4	2
11	39	67	95	6	4	2	7	5	3
10	38	66	94	7	5	3	1	6	4
9	37	65	93	1	6	4	2	7	5
8	36	64	92	2	7	5	3	1	6
7	35	63	91	3	1	6	4	2	7
6	34	62	90	4	2	7	5	3	1
5	33	61	89	5	3	1	6	4	2
4	32	60	88	6	4	2	7	5	3
3	31	59	87	7	5	3	1	6	4
2	30	58	86	1	6	4	2	7	5
1	29	57	85	2	7	5	3	1	6

Tabella 2. Sabbatica.

700	800	900	1000	1100	1200
1400	1500	1600	1700	1800	1900
2100	2200	2300	2400	2500	2600
2800	2900	3000	3100	3200	3300
3500	3600	3700	3800	3900	4000
4200	4300	4400	4500	4600	4700
4900	5000	5100	5200	5300	5400
5600	5700	5800	5900	6000	

Ad q. 4. De annis Sabbaticis §. 7. fol. 216.

Tabella 3. Sabbatica.

4900	5000	5100	5200	5300	5400	5500
4200	4300	4400	4500	4600	4700	4800
3500	3600	3700	3800	3900	4000	4100
2800	2900	3000	3100	3200	3300	3400
2100	2200	2300	2400	2500	2600	2700
1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
700	800	900	1000	1100	1200	1300
0	100	200	300	400	500	600
2	4	6	1	3	5	7

29	57	85	3	5	7	2	4	6	1
30	58	86	4	6	1	3	5	7	2
31	59	87	5	7	2	4	6	1	3
32	60	88	6	1	3	5	7	2	4
33	61	89	7	2	4	6	1	3	5
34	62	90	1	3	5	7	2	4	6
35	63	91	2	4	6	1	3	5	7
36	64	92	3	5	7	2	4	6	1
37	65	93	4	6	1	3	5	7	2
38	66	94	5	7	2	4	6	1	3
39	67	95	6	1	3	5	7	2	4
40	68	96	7	2	4	6	1	3	5
41	69	97	1	3	5	7	2	4	6
42	70	98	2	4	6	1	3	5	7
43	71	99	3	5	7	2	4	6	1
44	72	100	4	6	1	3	5	7	2
45	73		5	7	2	4	6	1	3
46	74		6	1	3	5	7	2	4
47	75		7	2	4	6	1	3	5
48	76		1	3	5	7	2	4	6
49	77		2	4	6	1	3	5	7
50	78		3	5	7	2	4	6	1
51	79		4	6	1	3	5	7	2
52	80		5	7	2	4	6	1	3
53	81		6	1	3	5	7	2	4
54	82		7	2	4	6	1	3	5
55	83		1	3	5	7	2	4	6
56	84		2	4	6	1	3	5	7

Ad q. 4. de annis Sabbaticis num. 7. fol. 216. Parte 1.

Di
an
fab
sh

ceperat, retinuerint: an verò à primo reditus sui anno, vt nouam agrorum culturam; ita & nouum annorum sabbaticorum ordinem auspicati sint, & sex annis à reditu seminem messemque habuerint, tum anno 7. mox ea præstiterint, quæ ex legis decreto præstanda erant; an denique aliquanto tempore ea neglexerint, non constat. Est tamen valde probabile, sicut non ignorabatur quænam esset dies sabbati; quamuis à nonnullis etiam post captiuitatem ea non rite coleretur, vt legimus 2. Esdræ cap. 13. v. 15. ita non sic prorsus abolitam annorum sabbaticorum memoriam, quin aliqui scirent annos hebdomadales, eosque quoad seruorum libertatem seruarent, aut saltem seruandos fuisse intelligerent.

9. Dicunt, nec sine ratione aliqui, aliam esse rationem diei septimæ, aliam anni sabbatici: siquidem dies septima, non idcirco solemnis erat, vt agrorum cultus intermitteretur, sed vt ab operibus seruilibus homines abstineret, quod captiuitatis tempore boni quique Hebræorum factabant, & sabbati memoriam aboleri, non patiebantur. E contrario de agrorum cultu & terræ sabbatissimo, non erat, cur admodum essent solliciti. Quo argumento bene meo iudicio quorundam hæreticorum pertinacia retunditur, qui certo persuadere conantur, nunquam fuisse turbatam annorum sabbaticorum successionem: non tamen refutatur eorum opinio, quid probabile duntaxat arbitrantur. Annus enim sabbaticus non ad solam agrorum quietem referebatur, sed etiam ad seruorum manumissionem, quam nonnulli ex Hebræis etiam in captiuitate suis seruis Israëlitiis sanguinis adueniente anno sabbatico, negare iure non poterant. Nec incredibile est, Prophetas id populo indicasse, imò Daniele, socios eius, Tobiam, Mardocheum aliosque industrios Hebræorum, seruos & ancillas suæ gentis habuisse, eisque indulgisse, vt ex vi legis Iudaicæ septimo quoque anno libertate potiti, vel sui iuris manerent, vel se nouis heris obstringerent. Id confirmare videtur moderna praxis Chronologorum dum quilibet sua suos calculos disponere studet, vt annos sabbaticos à Iosue ad Machabæos ordine continuato deducat. Ita faciunt Toræiellus, Salianus, Peraius, Paludanus, secuti antiquiores, Eusebium, Theodoretum, &c. Sæctarij verò in eo excedunt, quod sabbaticorum seriem tanquam certam obtudant, & ad annos etiam mundi accommodandam censeant. Iudæorum denique computum definire indicaui in quæstionibus de Annis Domini, Iulianis &c. cap. 16.

QVÆSTIO V.

Quoto anno ab ingressu in terram ineat ordo Sabbaticorum legalium.

Quidam existimant Hebræos, mox vt pedem in terram promissionis intulerat, anno Exodi 41. agriculturæ prout lege Mosaica cautum erat, operam

Quoto
anno ab
ingressu
etc.
1 Opinio
et 4. esset
argumeta.

E e

operam

P.
PhilippiChronologia
Testamenti

A. IV

17

operam dedisse: anno verò 47. primum annum sabbaticum egisse. Ita Terentius & Salianus ad an. m. 2590. Paludanus Tract. 3. cap. 7. §. 7.

Probant *primò*, quia annus septimus erat quieti & remissioni destinatus, quidem ab ingressu in terram, non autem à possessione illius, iuxta illud Levit. 25. vers. 2. *Quando ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis sabbaticas facite Domino.* Iosue igitur, cum spectata probitas esset, quam citissime potuit, tanta solemnitate annum sabbaticum celebravit, nempe septimum à transitu Iordanis. Deinde sortitio & assignatio agrorum septem menses tenuit, ut Iosephus: quo toto tempore conveniebat, ut ab agrorum cultu cessaret, potius quam terra necdum divisæ privatis semina mandarentur. Tanta ultra Iordanem viæ adhuc Moysæ domicilium fixerant, sexennio in terram coluerant fluente anno 47. ab Exodo, ergo ex legis mandato annum sabbaticum servare tenebantur, quibus aliæ tribus sine dubio sese accommodabant, ne diversis temporibus unus idemque populus sabbatum coleret. Idò, multum inererat rei tum publicæ, tum privatæ, quamprimum explanationi manum admovere, quia bellorum tempestate vastitas agrum in saltus facillè degenerassent, nisi opera hominum sine mora esset.

2. Opinio.

2. Alij nonnulli ob similes ferè rationes annum octavum ab ingressu sabbaticum fuisse putarunt, ut Serarius. Hebræi septem circiter annos ante ferè totidem terræ partitioni tribuunt: tum anno 15. aut 16. ab ingressu Chananiticum primum annum sabbaticum fuisse observatum, tum annis decimas, & exinde numeratos annos remissionis autumant. Hoc autem putant, ut iure à Iosue redarguerentur, ij qui ad suas possessiones adeundas tardi fuerant. Iosue 18. vers. 3. Quibus fauet Genebrardus, multum dissidet Scaliger, qui modo à septimo, modo ab octavo anno, Israelitæ Iordanem transiuerant, agricolationis & annalis hebdomada primordia deducit, de qua inconstantia agit Petavius libro 1. cap. 25.

Conclusio.

3. Probabilius autem mihi videtur annum primum annalis hebdomadæ incidisse in septimum ab ingressu terræ: primum verò sabbaticum annum tertium. Ita docet Serarius Iosue 13. Cornelius Levit. 25. vers. 2. Levit. 1. c. cap. 26. Quod anni sabbatici citius non inierint ex eo patet, quia lex non præcipiebat quietem terræ ante annum septimum ab ingressu, ita nec nisi post sextam sementem & messem. Levitici 25. vers. 3. *Res agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus eius: septimo anno sabbatum erit terra, requiescentis Domini.* Constat autem, nullum prius ante agrum suum serere, aut putare vineam, fructusque ex illa ab autu

quàm agrum, quàm vineam sortitus esset. Est etiam in confesso ante annum 46. ab Exodo, agros necdum fuisse peracta sortitione distributos; præsertim cum 7. tribus, non nisi aliquanto post, suorum agrorum possessionem adierint, ut colligitur Iosue 18. vers. 2. Sortitionis tempore Caleb erat 85. annorum, & 45. anni effluxerant ex quo cum cæteris exploratoribus iussu Moysis, anno 2. Exodi terram promissionis lustrauerat. Iosue 14. v. 6. & seqq. & Num. 13. v. 17. Adde igitur ad annum primum Exodi 45. & consequentem 46. anni ab Exodo ad terræ divisionem. Facta verò hac divisione, causa nulla tuberat, cur agriculturalionis, & annorum sabbaticorum observatio differretur, maximè cum terra cessaret à prælijs, ut dicitur Iosue 14. v. ultimo.

4. Ad primam rationem eorum qui annum septimum ab ingressu sabbaticum putant quid respondendum sit ex dictis patet: nempe annales hebdomadas nec cepisse nec suum cursum tenuisse ab ingressu in Chananitidem, sed prius agros distribui, & sex annis conferri, & messem colligi oportuisse, quam à cultura ferretur. Leuit. 25. v. 3. & 4. Adde, Iosuem virum sanctum ac iustum principem fuisse, idcirco ex diuino præcepto agrorum sortitionem præmississe, tum sine mora ordinem sabbaticorum obseruasse.

5. Secunda ratio non est efficax: si enim terra necdum erat diuisa, necdum priuam culta, quomodo singuli annonam sabbaticam necessariam comparare poterant? quod ut fieret, Deus singularem fertilitatem anno sexto promiserat. Leuit. 25. v. 21. Nec dicas id de ordinario sabbaticorum cursu intelligendum; initium verò aliud peculiariter habuisse. Hoc enim postulatū est, non concessum.

6. Ad 3. Ultra-Iordanenses pauci erant: sic maiori suæ gentis parti se meritò accommodare debebant, præsertim cum non esset tertia illius Reipub. pars, & tempore bellorum armis detinerentur, quo minus perfecte rei domesticæ providere, atque agriculturalioni operam dare possent. Rubenitæ enim, Gaditæ, & dimidia pars Manasse prælijs intererant, nec nisi victis hostibus & partâ pace ultra Iordanem remissi sunt. Iosue 22. v. 1. exactis quinque in bellando annis, ut notat Torneillus anno illo 2590. num. 1. ex Iosepho lib. 5. Antiq. cap. 1. Cum igitur lex de anno sabbatico totam Hebræorum gentem pariter obligaret: licet illa terræ portio, quæ erat ultra Iordanem 6. annis culta fuerit; tanta tamen non erat, ut alias omnes tribus ad sabbaticum traheret.

7. Quartum argumentum probat terram, mox sine bellis imposito, non quiescere, sed coli & subigi debuisse, ne vastitas augetetur. Probabilius existimo primum annum *περυσίας* iniisse autumno anni 47. ab Exodo, qui ex meo computatione erat ante Christi æram 1451. si absque interruptione sabbaticorum series usque ad Herodis tempora deducta est. Annum primum sabbaticum ordior ab autumno anni 13. ab ingressu in terram, ante Chr. 1445.

Ee 2

8. Bon-

P.
PhilippiChronologia
in Testamenti

A. IV

17

Obiectio.

8. Bonfrerius Exodi 23. v. 12. disertè negat annos sabbaticos ab ingressu terram obseruatos fuisse: facta verò possessionum sortitione comparati esse. Cum autem fuerint duæ distributiones, prior in Galgalis, sub annum secundum vel octauum ab ingressu in terram, altera in Silo paucis post annis, probabilis sibi videri asserit, à posteriori annos sabbaticos deduci. *Cave pro* inquit, *tantum esset affecta, non confecta diuisio, imò ob causas dilata, ac perinde con-* buerit *ac si nihil actum esset.* Verum facile responderi potest, priorem distributionem fuisse sufficientem, vt ea, tribus, quæ in constantem & propriam honorem possessionem immissa fuerat, lege annorum sabbaticorum mutur, vt ex dictis vtrumque apparet, imò & alias tribus ad eiusdem legislationem attraheret.

Q. 6.

QVÆSTIO VII.

Quot annos periodus Iubilæi contineat.

1. *Opinio*
& *ratio-*
nes eius.

1. **D**Væ sunt hac de re opiniones: prior Iubilæi spatium annis 49. posterior quinquaginta. Priori adhæret Hugo Cardinalis Luca Petauus l. c. Mercator in Chronol. Scaliger. Serhus, Capellus & probatur Lyranus Leuit. 25. Rationem sui asseri afferunt. Sicut Deus annos sabbaticos, ita & Iubilæos instituit, nempe, vt sicut diem septimum, ita septimum hebdomadis annalis, eximia quadam ratione celebratum fuerit, & quædam præter ordinariam feriacionem habere, puta restitueret hereditatum pristinis dominis faciendam. 2. Ex alia opinione quædam colligi videntur, nimirum, quod aliquando duobus annis cõtinuis terræ quiesceret, aliquando post biennium aut triennium ad quietem rediret. Nam ab initio sabbaticorũ quadragesimus nonus erat omnium iudiciorum sabbaticorum, ergo quinquagesimus annus fuisset Iubilæus, illo etiã anno ab agricultura cessatum fuisse. Deinde annus 98. erat sabbaticus & ordinaria cessacione nonagesimus nonus operæ & laboribus permixtus. Si centesimus Iubilæi rogatiua gaudebat, verabatur agricolationem, & sic inter quiete anni 98. non nisi 1. annus interponebatur. Rursus annus 147. erat sabbaticus, dicitur taxat ferebant, & metebant Hebræi, ac denuo ab omni aratione & anno 154. desistebant. Sic fiebat, vt 8. annorum spatio, scilicet à 147. 154. inclusiuè, non nisi quinquenniũ agriculturæ, quieti verò triennium daretur. *Tertio loco* Achilleum producit Caluissius, ex Calendario Iudaico, Iubilæi, abijce inquit omnia septennia ab æra mundi, residuum est Iubilæi in quo es. Addit Caluissius cap. 25. *Quod si quis negare velit, Iudaos sabbaticos & Iubilæos habere, & obseruare: neget etiam Iudaos verum diem sabbaticum laboribus septimo quoque die feriantur, habere & obseruare.* Hæc ille.

2. Posterior communissima est antiquorum recentiorumque opinio, quæ
 Iubilæum annis 50. vertentibus circumscribit. Ita sentit Iosephus lib. 3. Antiq.
 cap. 10. vbi cum dixisset remissionem agrorum seruari annis sabbaticis, addit i-
 dem obseruari post septimam annorum septimanam, qui numerus, inquit, quin-
 quaginta conficit, vocaturq. *Hebrais quinquagesimus quisque annus Iobelus.* S. Cyillus:
 lib. de Adoratione, cap. 17. S. Hieronymus epist. ad Ebiolam, in mansione 12.
 & in cap. 5. Amos. S. Ambrosius & Cassiodorus in Psal. 50. S. Augustinus q. 92.
 in Irenicum, S. Gregorius 1. Moral. cap. 6. Isidorus lib. 11. Etym. cap. 37. Vincen-
 tius lib. 2. spec. hist. cap. 40. Eusebius in Chronico, Beda serm. 2. de Pentecoste,
 & lib. 2. de Tabern. cap. 3. Ribera lib. 5. de Templo cap. 24. Clemens VI. Bulla
 de Iubilæo, Caieranus, Oleaster, Marzilla, Cornelius, Lorinus, Bonfrerius,
 Menochius Leuit. 25. Eugubinus Numer. 36. Azor. lib. 6. moral. cap. 21. Palada-
 nus infra citandus, Torniiellus ann. m. 2584. num. 4. Salius ann. 2544. numer.
 696. Benzonius de Iubilæo, lib. 1. cap. 1. Sigonius lib. 3. de Repub. Iudæorum,
 cap. 15. His adde Funcium, Broughtonum, Crenthhemium, Bucholcerum. Qua-
 si sententia fuisse Africanum, Epiphanium, Computum Æthiopicum & vni-
 uersè Græcos fatetur Scaliger lib. 5. de emend. temp. cap. de anno 1. Sabbatico,
 eamque late propugnat Abulensis Leuit. 25. q. 6. Gen. 29. post q. 10. Ad hanc au-
 tem quaestionem spectant quæ lege cauta sunt Leuit. 25. v. 8. Numerabis quoque
 tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt annos 49. Et
 clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore, in vniuersa terra
 vestra, sanctificabisq. annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitato-
 ribus terra tue: ipse enim Iubilæus. Reuertetur homo ad possessionem suam; & vnusquis-
 que rediet ad familiam pristinam, quia Iubilæus est, & quinquagesimus annus.

3. Ex quibus verbis secundæ sententiæ auctores probant Iubilæum an-
 nis 50. constare, non ex eo, quod annus Iubilæus dicatur quinquagesimus, sed
 quod Scriptura distinguit annum quinquagesimum à 49: sicut diem Pente-
 costes alibi distinguit à 49 diebus post Pascha enur eratis. Cum enim iussisset
 numerari annos 49, mox addit sanctificandum esse annum quinquagesimum:
 atque ita distinguit annum Iubilæum, à 49. annis semitæ, sicut Pentecosten à
 diebus 49. præcedentibus. Quod monet S. Hieronymus in illud cap. 5. Amos,
 quando annum Iubilæum cum die Pentecostes & datæ legis comparat, idque
 propter numerum quinquagenarium. Confirmatur hæc doctrina primo: ex
 prior enim opinione, annus Iubilæus idcirco dicitur quinquagesimus, quod à
 Iubilæo ad Iubilæum inclusiuè fiat computatio, sicut annus Olympiadicus ab
 Olympiade ad Olympiadem. Hoc autem de primo Iubilæo dici non potest.
 Nullus enim annus Iubilæus præcessit annum quadagesimum nonum semi-
 tæ. Deinde lex iubet, vt ab initio *יובל* ducatur ordo annorum tam sabbati-
 corum,

Et 3,

corum,

2. Opinio
superior.

Probatum
2. opinio.

Confr. 11.

P.
Philippi

Chronologia
in Testamenti

A IV

17

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

corum, quam Iubilæorum. Sicut igitur anni sabbatici, non oriuntur à sabbatico, sed ab anno primo semitæ: ita nec Iubilæi à Iubilæo, siue sint legales, ab Orbis conditu numerentur, ut etiam ex doctrina auctorum prioris opinio patet, qui hos annos ab anno primo semitæ deducunt. At vero Olympiadicus dicitur quinquennalis: quia ordo annorum Olympiadicorum aperitur à Olympiadio, qui fuerat Agon Olympicus, sicut & anni bissextilis numeratur ab anno 45. Iuliano, qui sua natura bissextilis esse debuit. Confirmatur ad hunc computum Abulensis Leuit. 25. q. 14. Salius, Bonfrerius & alij si annus 49 perpetuo Iubilæus esset, frustra lex caueret ne anno Iubilæo numeretur aut meteretur. Leuit. 25. v. 11. cum iam id abunde cauisset v. 4. Responsum nonnulli primò, hæc ex abundantia, & inculcandi gratia iterari, occasione læi, tamen si nullum nouum præceptum contineant. *Secundo*. Non omnino peruacaneum esse præceptum sabbatismi in Iubilæone scilicet Iudæi in nas possessiones remissi putarent licitam esse sibi agrorum recuperationem. Verum utraque hæc responsio probatione indiget: imò utramque ba legis refutare videntur, quæ feri & meti anno quinquagesimo præcepta ab sanctificationem Iubilæi, v. 12. Deinde non ignorabant Iudæi legem de sabbatico anno ad totam promissionis terram eiusque incolas omnes spectare. illud Leuitici 25. v. 4. *Septimo autem anno sabbatum erit terra. requietionis. Oregum non seres & vineam non putabis. Et v. 5. vinas primitiarum non colliges. quod miam: annus enim requietionis terra est* Ex quibus liquido constabat annuaticum ab omnibus & singulis Hebræis in terra promissionis eodem modo celebrandum fuisse, quod neque populi rectoribus ignotum erat, neque igno-
Resp. ad 1. 1. opinionis

Resp. ad 1. 1. opinionis

4. Prima ratio præcedentis opinionis tanquam concessum sumit, quæ gatur à nobis. Licet enim anni sabbatici ritè cum septem hebdomadibus comparentur: anni tamen Iubilæi cum istis septem diebus comparari debent, sed cum diebus 7. hebdomadam, quæ ab altero die phasæ usque ad Pentecosten numerabatur. Sicut enim sex dies laboris, diem sabbati præcedit ita sex anni agricolationis annum sabbaticum. At verò annus Iubilæus habet ad sabbaticos analogiam, quam dies Pentecostes, ad septem hebdomadas: ac idcirco, quemadmodum expleis 49. diebus, succedebat Pentecostes: ita tranfactis ab initio semitæ 49. annis aperiatur annus Iubilæus, idemque quinquagesimus. Quod ipsum tenor legis indicat, qui de Iubilæo non est similis legi de die sabbati, aut anno sabbatico, sed confertur de die Pentecostes siue quinquagesimo ab elevatione manipuli numeratur.

Ad 1.

5. Quæ secundo loco afferbantur, mira quidem sunt, sed minime ad videri debent. Nimirum ea erat diuinæ prouidentie ratio, ut ex terra

nunquam annona deficeret, sed annus quietem proximè antecedens plurimum annorum necessitati occurreret, vt dixi Leuit. 25. ad ver. 20. *Donec noua nascantur, vetera. ib. v. 22.* Quibus verbis non solum satisfiebat quæstioni de anno sabbatico ordinario, sed etiam præcludebatur occasio, similis querelæ de Iubilæis, cum par esset vtriusque sollicitudinis ratio. Fuit, inquit Petauius, peculiaris ista terra fecunditas anno sexto concessa, velut in fidei & obsequij præmium, vt non solum in vnum annum, quo religionis causa vacarent, sed etiam in duos sequentes illius annona sufficeret. Sicut autem hæcerat ordinaria benedictio annorum sabbaticorum: ita dubium esse non poterat quin Deus instante Iubilæo annonam sufficientem esset impertiturus, qui dixerat: *donec noua nascantur, edetis vetera.* Hoc enim conuenit ratio verbis Petauij iam allata, qua etiam Bonfrerius vtitur in Leuit. c. 25. ver. 10. vbi ait Deum primi Iubilæi incommodo facile mederi potuisse, imperitudo benedictione trium aut 4. annorū, ac sine dubio ita fecisse, quamdiu Hebræi manserunt in officio. Nunquam autem opus erat, vt vna messis plurimum, quam trium annorum fructus afferret, vt notaui Leu. 25. v. 20.

6. Ad Achilleum Caluissij, dico annos sabbaticos more Hebræo supputatos, interueniente Iubilæo non turbari, vt superius monui & paulo post declarabo. Quomodo vero anni Iubilæi computati aut obseruati fuerint, non constat ex Hebræorum Calendarijs. Adhæc nego ex Iudæorum computatione tam certo colligi Iubilæos annos, quam dierum serias. Denique assero ex æra mundi Iudæica non omnes à mundo cōdito serias hebdomadæ, aut Iubilæos annos elici posse: quia breuior est, quam vt ad initium mundi eā extendere possit ipse Caluissius anno ante vulgarem Christi epocham 3761. Caluissius autem mundi creationem signat anno ante hanc epocham 3949. ac proinde ex illo omnium artificiosissimo, vt vocat, Calendario, nec serias, nec annos sabbaticos aut Iubilæos pro primis mundi 180. annis & amplius poterit computare.

Denique à vero desectit Caluissius illo cap. 25. §. Et primum, vbi ait auctores secundæ sententiæ videri fundamentum suæ opinionis habere ex Iubilæis Pontificijs, quæ instituit Bonifacius VIII. Quin potius videtur Bonifacius Scripturam interpretatus ex sensu priscorum illorum Patrum, quos laudauimus, num. 2.

7. Adhuc tamen ambigendi locus remanet: vtum post singulos annos Iubilæos nouus sabbaticorum ordo inchoetur, ita vt annus quinquagesimus primus sit primus in Semita; an verò serie sabbaticorum continuata, secundus à sabbatico: siquidem constat annum 49. sabbaticum fuisse, Paludanus illo cap. 7. §. 2. putat annum 49. & quinquagesimum fuisse quieti assignatos: expleto anno 50. sex annis agros fuisse cultos, ita vt semper annus Iubilæus sabbaticum proximè sequeretur, & celebrato quolibet Iubilæo nouus annorum sabbaticorum ordo resumetur.

8. Ve-

P. Philippi

Chronologia
Testamenti

A. IV

17

Ad Caluissium.

Noua quæstio.

Opinio.

Refutatur. 8. Verum hanc opinionem refutant, ea quæ de annis Sabbaticis in Josepho & libris Machabæorum supra recensui. q. 4. Bene enim notant Tannielus, Salius, Bonfrerus, Petavius, illos annos sabbaticos, ita per septem annorum hebdomadas decurrisse, ut Iubilæorum intercurfione ordo sabbaticorum minimè abrumperetur. Idem ostendit communis praxis Chronologorum, qua datos annos æræ Mundi Iudaicæ ab exordio sabbaticorum collati in 7. distribuunt, ut annos semitæ eliciant. Hæc methodo utuntur auctoritate recensiti, & Cornelius Leuit. 25. Caluifius, Scaliger &c. Paludanus verò præter communem vsum ex annorum summa prius 50. quoties fieri potest, iijciendos putat priusquam per 7. fiat diuisio, legitimum sabbaticorum nem sine ratione interturbat.

Conclusio. 9. Ex communi sententia cui subscribo primus annus Iubilæus in primum annum semitæ, secundus in secundum, & sic deinceps, tertius in tertium, quartus in quartum, & sic deinceps, octauus in octauum, nonus cum secundo, &c. ut ex seq. Diagrammate manifestè apparet.

Corollarium. 10. Ex eadem sententia primus annus Iubilæus erat ab exordio sabbaticorum quinquagesimus, secundus Iubilæus incidebat in annum centesimum, tertius in 150. quartus in 200. & sic de cæteris, prout idem Diagramma ostendit.

Hic esto Diagramma Iubilæorum.

Abi- niti- o sab- baticor- um.	Abi- niti- o sab- baticor- um.	Abi- niti- o sab- baticor- um.	DIAGRAMMA IV BI- leorum eiusq; decla- ratio.	Anni Iubi- lai.	Anni semi- ta.	Ab ini- tio sab- baticor.
		50	11. In hoc schemate, quod claritatis causa voco Diagramma Iubilæorum, sunt tres columnæ. In prima notatur ordo Iubilæorum. In secunda, annus semitæ in quem Iubilæus in prima columna notatus incidit. In tertia annus ab exordio sabbaticorum in quem Iubilæus incurrit. v.g. annus Iubilæus ordine 1. incidit in 1. annum semitæ, & quinquagesimum ab exordio sabbaticorum. Annus Iubilæus ordine 2. est 2. Semitæ, & 100. ab Epochâ sabbaticorum. Iubilæus 7. est 7. in semitâ, siue sabbaticus & 350. ab Epochâ Sabbaticorum. Iubilæus ordine 21. incidit etiam in sabbaticum, qui erat 1050. à primordio annalis computationis sabbaticorum. Vnde apparet, non nisi post recursum annorum 350. Iubilæum cum sabbatico recurrere.	25	4	1250
		100		26	5	1300
1	1	50		27	6	1350
2	2	100		28	7	1400
3	3	150		29	1	1450
4	4	200		30	2	1500
5	5	250		31	3	1550
6	6	300		32	4	1600
7	7	350		33	5	1650
8	1	400		34	6	1700
9	2	450		35	7	1750
10	3	500		36	1	1800
11	4	550		37	2	1850
12	5	600		38	3	1900
13	6	650		39	4	1950
14	7	700		40	5	2000
15	1	750		41	6	2050
16	2	800		42	7	2100
17	3	850		43	1	
18	4	900		44	2	2200
19	5	950		45	3	
20	6	1000		46	4	2300
21	7	1050		47	5	2350
22	1	1100		48	6	2400
23	2	1150		49	7	2450
24	3	1200		50	1	2500

Ff 12. Iis

p.
Philippi

Chronologia
1. Testamenti

A. IV

17^a

Anni Lubi- lai.	Anni semi- ta.	Ab ini- tio sab- batico- rum.	Differentia 1. & 2. Opinio- nis.	Anni Lubi- lai.	Anni semi- ta.
			12. Iis verò, qui annum	75	5
			49. Semitæ, Iubilæum fa- ciunt, semper annus ipse Iu- bilæus in Sabbaticum inci- dit, & tot annis ab exordio computationis Sabbaticæ nostrum computum præuer- tit, quot Iubilæa accesserunt. v.g. Annus primus Iubilæus, nobis est 50. ab exordio Sab- baticorum, illis verò, qua- dragesimus nonus. Tertius Iubilæus nobis est 150. illis 147. Decimus Iubilæus ex nostra, hoc est, communi supputatione est 500. illi ve- rò hinc 10. subtrahunt, quia est decimus Iubilæus, & di- cunt esse 490. Sic Iubilæus ordine 40. nobis est 5. Se- mitæ, & 2000. ab initio Sabbaticorum; illis Sabba- ticus est 1960. à primordio Sabbaticorum. Si enim à 200. tollantur 40. reman- ent 1960.	76	6
51	2	2550.		77	7
52	3	2600		78	1
53	4	2650.		79	2
54	5	2700		80	3
55	6	2750.		81	4
56	7	2800.		82	5
57	1	2850.		83	6
58	2	2900.		84	7
59	3	2950.		85	1
60	4	3000.		86	2
61	5	3050.		87	3
62	6	3100.		88	4
63	7	3150.		89	5
64	1	3200.		90	6
65	2	3250.		91	7
66	3	3300.		92	1
67	4	3350.		93	2
68	5	3400		94	3
69	6	3450		95	4
70	7	3500.		96	5
71	1	3550.		97	6
72	2	3600.		98	7
73	3	3650.		99	1
74	4	3700		100	2

QVÆ.

A	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98		
B	5	12	19	26	33	40	47	54	61	68	75	82	89	96		
C	3	10	17	24	31	38	45	52	59	66	73	80	87	94		
D	1	8	15	22	29	36	43	50	57	64	71	78	85	92		
E	6	13	20	27	34	41	48	55	62	69	76	83	90	97		
F	4	11	18	25	32	39	46	53	60	67	74	81	88	95		
G	2	9	16	23	30	37	44	51	58	65	72	79	86	93		
D	1700	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257
E	1800	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	
F	1900	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	
G	2000	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300
A	2100	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	
B	2200	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	
C	2300	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	
D	2400	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357
E	2500	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	
F	2600	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	
G	2700	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400
A	2800	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	
B	2900	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	
C	3000	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	
D	3100	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457
E	3200	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	
F	3300	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	

Posterior Tabula annorum ab initio legalis vestigia deductorum, spectat ad finem Lantici

1 2 3 4 5 6 7 1 2 3 4 5 6 7 1 2

A	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98	k
B	5	12	19	26	33	40	47	54	61	68	75	82	89	96	
C	3	10	17	24	31	38	45	52	59	66	73	80	87	94	f
D	1	8	15	22	29	36	43	50	57	64	71	78	85	92	d
E	6	13	20	27	34	41	48	55	62	69	76	83	90	97	
F	4	11	18	25	32	39	46	53	60	67	74	81	88	95	
G	2	9	16	23	30	37	44	51	58	65	72	79	86	93	l
H	1	8	15	22	29	36	43	50	57	64	71	78	85	92	d
I	3	10	17	24	31	38	45	52	59	66	73	80	87	94	f
K	5	12	19	26	33	40	47	54	61	68	75	82	89	96	
L	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98	k
M	9	16	23	30	37	44	51	58	65	72	79	86	93	l	
N	11	18	25	32	39	46	53	60	67	74	81	88	95		
O	13	20	27	34	41	48	55	62	69	76	83	90	97		
P	15	22	29	36	43	50	57	64	71	78	85	92	99		
Q	17	24	31	38	45	52	59	66	73	80	87	94			
R	19	26	33	40	47	54	61	68	75	82	89	96			
S	21	28	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98			
T	23	30	37	44	51	58	65	72	79	86	93				
U	25	32	39	46	53	60	67	74	81	88	95				
V	27	34	41	48	55	62	69	76	83	90	97				
W	29	36	43	50	57	64	71	78	85	92	99				
X	31	38	45	52	59	66	73	80	87	94					
Y	33	40	47	54	61	68	75	82	89	96					
Z	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98					
AA	37	44	51	58	65	72	79	86	93						
AB	39	46	53	60	67	74	81	88	95						
AC	41	48	55	62	69	76	83	90	97						
AD	43	50	57	64	71	78	85	92	99						
AE	45	52	59	66	73	80	87	94							
AF	47	54	61	68	75	82	89	96							
AG	49	56	63	70	77	84	91	98							
AH	51	58	65	72	79	86	93								
AI	53	60	67	74	81	88	95								
AJ	55	62	69	76	83	90	97								
AK	57	64	71	78	85	92	99								
AL	59	66	73	80	87	94									
AM	61	68	75	82	89	96									
AN	63	70	77	84	91	98									
AO	65	72	79	86	93										
AP	67	74	81	88	95										
AQ	69	76	83	90	97										
AR	71	78	85	92	99										
AS	73	80	87	94											
AT	75	82	89	96											
AU	77	84	91	98											
AV	79	86	93												
AW	81	88	95												
AX	83	90	97												
AY	85	92	99												
AZ	87	94													
BA	89	96													
BB	91														
BC	93														
BD	95														
BE	97														
BF	99														
BG															
BH															
BI															
BJ															
BK															
BL															
BM															
BN															
BO															
BP															
BQ															

*Prior Tabula annorum ab initio legalis vespicias deductorum, que spectat ad finem Leuitici
q. 7. num. 2. fol. 227. Parte 1.*

Si pro
lex d
Rendit qu
quoriente.
decimus S
nus propol
legalis agre
baticorum
Sabbatica.
2. Sic
rum prior e
terior sequ
3. Vtr
lteris conti
Prima colar
à 200. ad 30
& anno 70
supremo lo
lteris A, B,
tendum esse
deinceps ac
quam literar
congruente
pocha dedu
tici.
4. His t
tabula Solis
& colle & ort
cis: Quere i
perge ad par
reperies in ce
dine Sabbat
sub 300. & d

15	29	43	58	72	86	101	115	129	143	158	172	186	201	215	229
16	30	44	59	73	87	102	116	130	144	159	173	187	202	216	230
17	31	45	60	74	88	103	117	131	145	160	174	188	203	217	231
18	32	46	61	75	89	104	118	132	146	161	175	189	204	218	232
19	33	47	62	76	90	105	119	133	147	162	176	190	205	219	233
20	34	48	63	77	91	106	120	134	148	163	177	191	206	220	234
21	35	49	64	78	92	107	121	135	149	164	178	192	207	221	235
22	36	50	65	79	93	108	122	136	150	165	179	193	208	222	236
23	37	51	66	80	94	109	123	137	151	165	180	194	209	223	237
24	38	52	67	81	95	110	124	138	152	167	181	195	210	224	238
25	39	53	68	82	96	111	125	139	153	168	182	196	211	225	239
26	40	54	69	83	97	112	126	140	154	169	183	197	212	226	240
27	41	55	70	84	98	113	127	141	155	170	184	198	213	227	241
28	42	56	71	85	99	114	128	142	156	171	185	199	214	228	242
		57			100				157			200			P

*in ab initio legis versitas deductorum, que spectat ad finem Levitici
q. 7. num. 2. fol. 227. Parte 1.*

H

QVÆSTIO VII.

De ordine annorum Sabbaticorum, ab initio legalis agriculturalionis deductorum.

1. Si proponatur annus aliquis Sabbaticus, ab eo tempore computatus, quotus ^{Regula generalis.} de annis Sabbaticis obseruanda fuerit, per 7. diuidatur; quotiens ostendet quotus ordine Sabbaticus fuerit. v. gr. annus 28, per 7. diuisus, dat in quotiente 4. Ergo fuit quartus Sabbaticorum. Annus 777. fuit centesimus vndecimus Sabbaticorum. Si constiterit quotus ordine in Sabbaticis fuerit annus propositus, per 7. multiplicetur, & patebit, quotus cenferi debeat ab initio legalis agrorum cultus. v. g. annus septimus Sabbaticus, fuit 49. ab initio Sabbaticorum. Annus 15. Sabbaticus, per 7. multiplicatus, ostendit se fuisse 105. in Sabbatica annorum serie.

2. Si quis Arithmetica vti nolit, poterit tabulas sequentes adhibere, quarum prior continet annos ab agrorum sortitione vsque ad 1694. deductos; posterior sequentes vsque ad annum 3400. exclusiue.

Hic est prior & posterior tabula annorum ab initio legalis sabbaticorum deductorum.

3. Vtraque tabula septem habet columnas A. B. C. D. E. F. G. sub quibus ^{Declaratio huius Tabule} literis continentur anni expansi Sabbatici, inclusi parallelogrammo f. g. k. l. Prima columna A. seruit primis 100. annis. Secunda ab anno 100. ad 200. tertia à 200. ad 300. & ita deinceps, vt ab anno 600. in vsu esse incipiat columna G. & anno 700. ad primam A. redeatur. Altera pars cuiuslibet tabellæ exhibet supremo loco annos collectos ab Epochâ Sabbaticorum 0. 100. 200. 300. sub literis A. B. C. & c. nempe vt memineris ab anno 0. & deinceps vsque ad 100. vtendum esse columna prima A. annorum expansorum: anno vero centesimo & deinceps accipiendam esse columnam B. anno 200. C. & sic de cæteris, ita vt quam literam habent supra se anni collecti, eandem habeant expansi, inter se congruentes. Sub annis collectis, est ordo annorum Sabbaticorum, à sua Epochâ deductorum in parallelogrammo. m. n. p. q. omiſſis annis non Sabbaticis.

4. His tabellis reperimus annorum sabbaticorum ordinem, sicuti ex simili tabula Solis aut Lunæ cyclos, scilicet in angulo communi, annorum expansorum & collectorum; quod paucis declaro. Annus 98. quotus ordine fuit in sabbaticis: Quare initio tabellæ sub A. annum 98. quem iuxta k. reperies. Hinc recta perge ad partem alteram eiusdem tabellæ, vsque ad columnam A. in qua sub o. reperies in communi angulo 14. iuxta n. Dic igitur annum 98. esse. 14. in ordine Sabbaticorum. Annus 399. est Sabbaticus ordine 57. vt indicat litera c. sub 300. & d. apud 99. Annus 1694. fuit sabbaticorum ducentessimus quadragessimus

P.
PhilippiChronologia
I. Testamenti

A. IV

17 a.

gestimus secundus, ut ostendam litera p. r. sub 1600. & apud 99. sub C. Anno
sabbaticus ordine 157. quotus est ab exordio sabbaticorum legalium? Hic
annum reperies in columna D. sub 1000. iuxta literam t. Vnde recta regre-
re ad columnam D. annorum expansorum & deprehendes 94. iuxta r. Dic-
gitur annum sabbaticum 157. fuisse 1099. ab epocha legalium sabbaticorum
Iubilæorum. Annus 200. sabbaticus est 1400. à sua epocha, quia reperitur
1300. in columna G iuxta v. è regione 100. in alia columna G. inter anno-
panfos prope l. Annus sabbaticus 29. est à sua epocha 203. &c.

QVÆSTIO VIII.

De ordine annorum Sabbaticorum ante æram Christi.

Regula 1. **E**X eorum supputatione, qui ab autumno anni 1451. ante æram
Christi. Datus annus ante Christum sabbaticus, subtrahatur à 1452. & numerus
remanet per 7. diuidatur: quotiens dabit ordinem anni sabbatici, dante
ineuntis, v.g. Anno ante Christum 500. inijt sabbaticus: at quotus erit
tolle de 1452. erunt residui 952. qui in 7. distracti representant in quo
annum sabbaticum 145. autumno inceptum. Anno ante Chr. 133. quomodo
peritor sabbaticus? istum annum subtrahere à 1452. remanebunt 119. qui
in 7. distributione exhibent annum sabbaticum ordine decimum septimum.

2. Facilius id assequimur, per sequentem tabulam, cuius usus idem est
tabulæ præcedentis, v.g. Anno ante Christum 1403. inijt annus sabbaticus
ordine septimus: quia sub 1400. in columna A. è regione anni expansi
ma columna A. sunt 7. iuxta literas k. n.

Reg. 2.

3. Si detur aliquotus annus sabbaticus, quomodo ad annos Christi
ante Christum reuocabitur? Ex opinione qua ducor, annus sabbaticus
207. inijt anno ante Christum tertio: sic anni omnes sabbatici à primo
centesimo septimo æram Christi præcesserunt; sequentes vero ante
Christi reducuntur. Considera porrò annum 1. sabbaticum iuxta a. non
deinde recta sursum aspice 1400. sub A. rursus ab a minusculo recta ad
nistrum refer oculos vsque ad annos expansos sub A. & deprehendes
pe b. Dic igitur annum primum sabbaticum inijt anno ante Christi
cham 1445. quia recta supra se habet 1400. sub A. ad latus vero 45. erit
A. Annus octauus sabbaticus supra se in columna B. habet 1300. ad latus
in alia columna B. habet 96. Ergo annus ille octauus sabbaticus inijt
ante Christi epocham 1396. Rursus, annus sabbaticus 79. apud h. non
pra se habet 800. in columna G. ad latus in alia columna G. habet 99.
Ergo inijt anno ante Chr. 899.

Hic est tabula ordinis annorum sabbaticorum in annis ante æram Christi.

*Tabula ora
habet*

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

P. Philippi
Chronologia
Testamenti

A IV

A	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

A	94	87	80	73	66	59	52	45	38	31	24	17	10	3k
B	96	89	82	75	68	61	54	47	40	33	26	19	12	5
C	98	91	84	77	70	63	56	49	42	35	28	21	14	7
D	93	86	79	72	65	58	51	44	37	30	23	16	9	2
E	95	88	81	74	67	60	53	46	39	32	25	18	11	4
F	97	90	83	76	69	62	55	48	41	34	27	20	13	6
G	92	85	78	71	64	57	50	43	36	29	22	15	8	11
g	99													

A	1400	1300	1200	1100	1000	900	800	700	600	500	400	300	200	100	A	o
B	1300	1200	1100	1000	900	800	700	600	500	400	300	200	100	G	100	194
C	1200	1100	1000	900	800	700	600	500	400	300	200	100	100	F	200	195
D	1100	1000	900	800	700	600	500	400	300	200	100	100	100	E	300	196
E	1000	900	800	700	600	500	400	300	200	100	100	100	100	D	400	197
F	900	800	700	600	500	400	300	200	100	100	100	100	100	C	500	198
G	800	700	600	500	400	300	200	100	100	100	100	100	100	B	600	199
h	79	94	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	A	700	200
A	700	600	500	400	300	200	100	100	100	100	100	100	100	F	800	201
B	600	500	400	300	200	100	100	100	100	100	100	100	100	E	900	202
C	500	400	300	200	100	100	100	100	100	100	100	100	100	D	1000	203
D	400	300	200	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	C	1100	204
E	300	200	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	B	1200	205
F	200	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	A	1300	206
G	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	F	1400	207
q	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	G	1500	207

Amenam Christi.

Tabula ordinis annorum Sabbati.

sub C. h.
galum?
recta reg
iuxta
bbatic
ia repet
toren an
te aram
rum or
& nume
atici, da
uoruse
ant in qu
r. 133. q
nt 119. q
um (sepi
vius idem
annus lab
expansi
os Christi
bbaticus
i à primo
es vero
iuxta a
recta ad
hendes
nte Chri
ero 45. m
oo. ad la
icus ince
ud h. mo
abet 99

12	10	8	13	11	9	14	109	213	237	252	266	280	295	309	323	337	352	366	380	395	409	423	437	452	466	480	495
19	17	15	20	18	16	21	210	224	238	253	267	281	296	310	324	338	353	367	381	396	410	424	438	453	467	481	496
26	24	22	27	25	23	28	211	225	239	254	268	282	297	311	325	339	354	368	382	397	411	425	439	454	468	482	497
33	31	29	34	32	30	35	112	216	230	245	259	283	298	312	326	340	355	369	383	398	412	426	440	455	469	483	498
40	38	36	41	39	37	42	113	227	241	256	270	284	299	313	327	341	356	370	384	399	413	427	441	456	470	484	499
47	45	43	48	46	44	49	214	228	242	257	271	285	300	314	328	342	357	371	385	400	414	428	442	457	471	485	500
54	52	50	55	53	51	56	215	229	243	258	272	286	301	315	329	343	358	372	386	401	415	429	443	458	472	486	
61	59	57	62	60	58	63	216	230	244	259	273	287	302	316	330	344	359	373	387	402	416	430	444	459	473	487	
68	66	64	69	67	65	70	217	231	245	260	274	288	303	317	331	345	360	374	388	403	417	431	445	460	474	488	
75	73	71	76	74	72	77	218	232	246	261	275	289	304	318	332	346	361	375	389	404	418	432	446	461	475	489	
82	80	78	83	81	79	84	219	233	247	262	276	290	305	319	333	347	362	376	390	405	419	433	447	462	476	490	
89	87	85	90	88	86	91	220	234	248	263	277	291	306	320	334	348	363	377	391	406	420	434	448	463	477	491	
96	94	92	97	95	93	98	221	235	249	264	278	292	307	321	335	349	364	378	392	407	421	435	449	464	478	492	
k		99			100		n		250			293			350	r			193			450				493	P
Sab-	ba-	ti-	ci	era	Chri-	sti.																					

*Tabula orationis annorum Sabbaticorum in era Christi, quae locum
habet sub finem libri Levit. g. num. 3. fol. 229. Parte 1.*

4. Hæc & sequens tabella nullo negotio ad P. Petaij rationes accommodari possunt: hic enim auctor $\tau\eta\upsilon\ \gamma\delta\ \sigma\gamma\gamma\epsilon\upsilon\upsilon$ legalem auspicatur anno ante Chr. 1451. ego verò triginta quinque annis tardius, puta anno ante Chr. 1451. Sic ad metatocinia adde annos ante Christum 35. siue 5. sabbaticos, vt exurgant anni sabbatici ante Christum, ex sententia Petaij, Verbi gratia, annus sabbaticus ordine 94. oritur vt opinor anno ante Christum 794. Petaius putat 829. Anno ante Christum 192. ortus est annus sabbaticus, mihi 180. Petaius 185. Vbi noto annum sabbaticum ordine tricesimum; ille tricesimum quintum ponit. Vbi ego 55. ille 60. Quia illius & meæ computationes quinq; annorum hebdomadibus inter se discrepant, vbi Petaius habet decimum quintum, ego decimum tantum; vbi ille 20. ego 15. Ille 40. ego tricesimum quintum sabbaticum adscribo, & sic de cæteris.

QVÆSTIO IX.

De ordine annorum sabbaticorum in æra vulgari Christi.

1. Quando quidem anno ante hanc æram 1451. annorum sabbaticorum originem colloco: idcirco anno Domini primo, mihi annus 1452. ab initio sabbaticæ numerationis aperitur, anno quinto Domini, init sabbaticus 208. Dato igitur quolibet anno Domini, sic ordinem sabbaticorum inuestigo. Anno Domini proposito adjicio 2. tum summam in 7. partior. Denique quotienti addo 207. vt prodeat ordo sabbaticorum. Ex. ca. anno Dom. 103. appono 2. conueniunt 105. Hunc numerum in 7. disperior: sic 15. in quotiente reperio, quibus adiungo 207. atque ita demum prodit sabbaticus ordine 222. anno Domini 103. inchoatus. Anno Domini 495. addo duos: fiunt 497. vnde facta per 7. diuisione, quotiens sortitur 71 cui appono 207. & tandem deprehendo annum sabbaticum ordine 278. inijisse anno Dom. 495.

2. Si verò annus aliquis sabbaticus proponatur, qui superet 207. mox ei detraho 207. residuum per 7. multiplico, tum de numero producto, tollo 2. Sic tandem remanet, annus æræ Christi, quo datus ille sabbaticus oriebatur. Ex. ca. ab anno sabbatico 379. subduco 207. remanent 372. qui per 7. multiplicati, procreant 1204. quibus subtrahō 2. & reperio annum sabbaticum ordine 379. interceptum anno Dom. 1202.

3. Hæc autem tria: dicto citius, sequentis tabulæ adminiculo expediri possunt.

Hic est tabula ordinis annorum sabbaticorum in æra Christi.

Huius tabulæ vsus idem est, qui præcedentium. Ex. ca. Si quis roget quotus annus sabbaticus inierit anno Dom. 110. quære eum in communi angulo anni collecti 100. & expansi 10. ita vt sicut 100. sunt in columna B. pari modo 10. accipiatur etiam in alia columna B. Sic inuenies sabbaticum 223. anno Dom. 110. orientem.

Ff 3.

orientem.

P.
PhilippiChronologia
Testamenti

A. IV

17

Regula 2.

orientem. Anno Dom. 306. cœpit sabbaticus 251. sub 300. in columna D. In regione anni expansi 6. reperi in alia columna D. Anno Dom. 1993. inij sabbaticus 492. notatus prope literam p. in columna F. sub 1900. ad latus versus annos expansos habet 93. etiam in columna F. haud procul à litera l. Anno sabbaticus 350. quando ortus est eum reperies prope r. sub anno collecto 999. in columna C. ad latus verò inter annos expansos in alia columna C. anno 999. Annus ergo ille 350. sabbaticus aperiēbatur anno Dom. 599. Annus sabbaticus ordine 493. inij anno Dom. 2000. qui supra se habet 1900. in columna è regione verò inter annos expansos, etiam in columna F. habet 100. quæ ad 1900. conficiunt 2000. &c.

4. Si annis sabbaticis hac tabella repræsentatis addantur 5. habebunt sabbatici ex opinione Petavij çre Christi congruentes. V. g. vbi habeo notantur 213. vbi noto 350. scribantur 355. vbi hic reperiuntur 80. numerentur

5. Diligenter autem advertendum est, vt quam habet annus collecto gratia, annus 100. habet B. si ergo volo habere annum 103. 100. 107. 114. quæro inter annos expansos 3. 10. 17. 24. &c. sub litera B. & recte procedo ad columnam anni 100. sicut in Aurei numeri investigatione fieri solet. Si annus 200. habet C. ergo etiam sub C. quærendi sunt anni expansi. 1. 8. 15. 22. 29. 36. 43. 50. 57. 64. 71. 78. 85. 92. 99. 106. 113. 120. 127. 134. 141. 148. 155. 162. 169. 176. 183. 190. 197. 204. 211. 218. 225. 232. 239. 246. 253. 260. 267. 274. 281. 288. 295. 302. 309. 316. 323. 330. 337. 344. 351. 358. 365. 372. 379. 386. 393. 400. &c. ac si aureus numerus an. 201. 208. 215. 222. quæro

IN LIBRVM NVMERORVM
Notæ & quæstiones Chronologica.

Argumē-
tam libri
continet
39. annos.

Hic liber continet res gestas Moysis & populi Hebraorum, annorum ferè 39. incipit enim prima die mensis secundi, altero anno egressio in Ægypto, & porrigitur vsque ad finem mensis decembris anni 40. ab Exodo. Deuteronomiū enim incipit prima vndecimi mensis eiusdem anni, vt patet 1. v. 1. & Deut. 1. v. 3. Addendum tamen, quædam